

Rold Skovs Venner

21. udgave.

'En yngling på tyve'

Ja, det er selvfølgelig Rold Skovs Venner, vi taler om. Den 15. marts var det lige præcis 20 år siden, at nogle få af de nuværende rold-skov-venner var på tur med Helge for allerførste gang. Der var vist ikke nogen, der dengang forestillede sig, at dette skulle føre til dannelsen af Rold Skovs Venner med *så* mange gode oplevelser til følge siden da.

Nu er det så blevet den 25. marts 2007. Efter en lang våd vinter, som endte med en forrygende snestorm, er foråret endelig kommet til Danmark. Solen stråler fra en skyfri himmel, og der møder da også 76 personer op på Havdalspladsen, lige der hvor Rebild Kirkevej munder ud i Buderupholmvejen.

Hvad deltagerne ikke kunne vide, var, at Helge desværre havde fået forfald, således at fmd. måtte overtage jobbet som turleder. De tog det pænt. Her ved turens start havde vi besøg af projektleder Uffe Westerberg fra Rold Skov Natur- og Kulturcenter. Det er nemlig sådan, at Rold Skovs Venner gennem årene er blevet en mere og mere integreret del af turist-, natur- og kulturlivet i det, der nu hedder Rebild Kommune. Vi har vores egen fine brochure og hjemmeside, vi er med i bladet 'Kulturen', vi er medlem af Hot Spot Rebild under Visit Best of Denmark og endelig er vi kommet med under 'paraplyorganisationen' Rold Skov Natur- og Kulturcenter. Denne organisation har nu fået trykt et flot kort og en fin brochure, som Uffe Westerberg altså var så flink at komme og præsentere for os.

Inden vi går ud på den egentlige tur, skal vi da lige høre om Havdalsmanden og -konen samt disse forgængere, Jens Viborg og Pøde Hanne, hvor sidstnævnte gik for at være heks. En dag hvor Hanne havde lavet sig om til en hare, mødte hun Jens Kjær fra Rebild. Denne lagde straks bøssen til kinden og skød haren. Og stakkels Hanne måtte til rakkeren Kræn Blær, for at han kunne pille kuglen ud af hende. Gamle Jens Ørnebjerg kunne fortælle om, hvordan han som dreng ofte besøgte konen her i Havdalshuset, fordi hun var så sød og altid forærede ham et par æbler fra haven.

Vi går et kort stykke vej ad Rebild Kirkevej mod sydvest, men drejer så atter mod øst for at komme over til Ønskestenen i Skørpinglund. Det er meningen, at vi senere skal passere Skørping Hospital, men for ikke at forstyrre for meget der, hører vi lidt om dettes historie og om bogen 'Fryseslottet', som Helge har udgivet i anledning af hospitalets 100 års jubilæum. Ønskestenen og hospitalet har nøje været knyttet sammen, idet man for 100 år siden ikke havde så mange midler til at bekæmpe den frygtede sygdom – tuberkulosen. Ud over at blive behandlet med hvile og masser af frisk luft, havde patienterne egentlig kun én ting mere at støtte sig til. Håbet. Det var derfor blevet skik, at de oppegående patienter valfartede herud til Ønskestenen, hvor de så ofrede en tiøre og måske også sendte en bøn ovenud.

Fra Ønskestenen er der ikke langt til Rold Skov-områdets *måske* smukkeste bronzealderhøje. Ikke fordi selve højerne er smukkere end andre, men beliggenheden i den kuperede bøgeskov gør, at helhedsindtrykket bliver utroligt smukt. Især om efteråret, når der ligger et tykt lag bronzenfarvet løv overalt, lever området virkelig op til sit navn. Vi skal naturligvis høre lidt om bronzealde-

Tegning af to unge rådyr

ren, der varede fra ca. 1.800 - 500 år f. Kr. Allerede i bondestenalderen, eller yngre stenalder, var folk begyndt at blive mere bofaste og dyrke jorden. Men da bronze efterhånden fortrængte ben- og stenredskaber blev kvæglandbruget nu også udbredt. I tillid til et liv efter døden havde stenalderfolket anlagt et væld af dysser og jættestuer. En gravskik, som fortsatte i form af de tusindvis af gravhøje, der findes i hele Danmark. Her i Rebildområdet findes de i særligt stort tal. Hele 50 høje pr. km², hvilket fortæller os, at vore tidlige forfædre også har fundet, at dette område var et rigtig godt sted at være.

Vi fortsætter nu turen mod syd forbi Teglgårds Hedehus til skovbrynet, hvor vi skrår tværs over græsmarken til Hollandshus og mindestenene for Niels Erik Vangsted og Poul Edwin Kjær Sørensen. Natten mellem den 17. og 18. August 1943 fandt der en våbenedkastning sted ved Madum Sø, men aktionen blev opdaget af tyskerne, og efter en biljagt kom det til en skudveksling her ved Hollandshus. Niels Erik Vangsted blev skudt på stedet, mens Poul Edwin Kjær Sørensen blev taget til fange og dømt til døden. Han blev henrettet ti dage senere. Denne episode og Niels Erik Vangsteds efterfølgende begravelse, var egentlig den første begyndelse til den modstand, der rejste sig over hele landet i løbet af 1943.

Her fra 'mindepladsen' kan man ad en dejlig skovsti gå ned forbi hospitalet i en stor bue. Vi gør dog et lille stop for at udpege funktionen af de forskellige bygninger. Bl.a. ses det, at man er i fuld gang med at restaurere trækonstruktionen i den gamle liggehal. Det er jo hårdt for en bygning af træ, at stå ude i al slags vejr gennem 100 år.

Den fortsatte tur går herefter tværs over Rebildvejen, forbi Skørping Skole og videre mod syd i Brændeskoven. Det sydlige mål er Bjergmosehus, der ligger så smukt i skovbrynet, og med en fin udsigt ud over sletten ned mod Rebild Skovhuse. Her er der tillige alle gode betingelser for at holde frokostpause. En sydvendt solbeskinnet skrænt og så den flotte udsigt. Så det gør vi – holder frokostpause i en hel halv time.

Vi skal nu på bjergbestigning, for det er ikke tilfældigt, at denne tjenestebolig hedder Bjergmosehus. Hele 94 meter over havet skal vi op, for at kunne gå en tur rundt om den kønne Bjergmose. Det er ikke så almindeligt, at vore moser ligger på et højdepunkt, men bjergmosen er selvsagt dannet, fordi der lige på toppen findes en lavning i det underliggende terræn.

Herfra går turen ned til den skovvej, der hedder Kobberkrogsvej, og ad denne mod øst ud til Mosskovvej, som løber parallelt med jernbanen lige fra Skørping til Mosskov og herfra videre som Ardenvej til Arden. Altså den vej, som man gerne må køre på Skt. Hansaften.

Da vi i det fjerne kan se de første huse i Skørping, går vi igen mod vest fordi vi atter skal passere Rebildvejen henne ved Skørping Skole. Vi stopper dog op efter en kort vandring, og her er det Knuds tur til at få ordet. Som nævnt i indledningen, kan Rold Skovs Venner dette år holde 20 års fødselsdag, og det har vi tænkt os at markere ved at tage på en heldagstur til Fur med spisning om aftenen i Hvalpsund. Som tidligere, ved større arrangementer, har Hanne og Knud også denne gang påtaget sig at arrangere den praktiske del af turen, og da vi ved, at folk gerne vil være orienteret, fortæller Knud således, på vanlig munter vis, lidt om hvad vi skal se og opleve på denne tur.

Efter atter en kort tids vandring går vi over i Vedsted Skov, men denne gang mod nord ad den vej, der kaldes Jægerstien. Det er nu ikke alle steder, der er meget sti over den rute, som vi følger. De seneste års storme er gået ret hårdt ud over Vedsted Skov, og især da vi når op til de to gravhøje, hvoraf netop den ene, Vedsted Høj, har lagt navn til skovparten, er der blevet meget åbent og endnu lidt trist at færdes. Men vi ved da heldigvis, af erfaring, at dette igen vil rette sig som tiden går.

Som det sidste for denne gang, hører vi her lidt om de forskellige typer gravhøje, og om hvor svært det kan være, helt nøjagtigt at afgøre, om de er fra den ene periode eller den anden. Vi skulle herefter blot vandre et lille stykke vej ned af Rebild Kirkevej før vi atter var tilbage på Havdalspladsen. Her mødte vi Helge, Pernille og Fru fmd. – De havde sikkert ikke været helt trygge ved at vi havde været ude på egen hånd.

Tur 2.

Vi havde egentlig gruet lidt for vejret til vores anden tur den 22. april. Det var da også en regntung himmel, der mødte os fra morgenstunden, men trods dette mødte der alligevel hele 79 personer op på parkeringspladsen ved Skørpinghallen. Helge havde ikke troet, at der kom mere end 15, så det var jo helt ovenud, at der kom så mange. Belønningen var da også, at det klarede op kort efter starten og at vi ikke siden fik en dråbe regn.

Den første del af turen var stort set identisk med et stykke af turen fra sidste gang. Nemlig etappen fra Skørpinghallen og frem til Bjergmoseområdet. Vi stopper dog lige op ved en af de mange små søer, som er ved at blive reableret overalt i Rold Skov. Helge nævner at sådan har det også været tidligere. Da vi arbejdede på *bogen* om Rold Skov, kunne vi læse i de gamle rapporter, at der engang har været i hundredevis af moser i skoven. Ja, så mange at de endog påvirkede skovens klima, således at der var mere køligt end i dag. Der står jo ofte en klam tåge hen over sådanne moseområder, og er der tilstrækkelig mange af disse, kan det hæmme træernes vækst. Af forskellige årsager var de fleste vådområder altså blevet tørlagt, mens man i dag også ser meget på den rekreative brug af skoven.

Lige før vi når frem til Bjergmosehus forlader vi forrige måneds rute og gå mod vest hen forbi en anden af skovens mange søer. Her fortæller Helge, at det var herreekviperingshandler Vagn Larsen fra Aalborg, der boede i Bjergmosehus under krigen, idet han gemte sig herude, fordi han var med i modstandsbevægelsen. Helge gør endvidere opmærksom på udsigten ud over Rebild Skovhuse og nævner tillige, at sletten har været åbent land gennem flere tusind år, hvilket kan ses på de mange levn fra stenalderen. Man kan endda spore fortidsminderne ned til området syd for Store Økssø, så det åbne landskab har altså også engang strakt sig helt derned, følger Helge til.

Vi fortsætter frem til Rebild Skovhusevej og går ad denne et lille stykke mod nord inden vi atter svinger mod vest. Målet er Rold Skovs eneste jættestue. På vejen passerer vi en ejendom, hvor en stor sten ved indkørselen fortæller, at stedet bærer navnet Frøya, hvilket naturligvis får Helge til at fortælle om frugtbarhedsgudinden Frøya fra Rebild. Den smukke træfigur, der blev fundet i Brosø Mose i 1946. Han filosoferer således over navnene Frøy og Frøya, og sammenligner dem med hulvejen, også kaldet Hørgdalen, i Rebild. Ordet ”hørg” eller ”harg” er oldnordisk og betyder Freja. Helge sammenligner også navnet med bynavnet Fræer, der ligeledes er afledt af gudenavnet Frøya. Ikke så sært, at endog Helges egen hund har fået det flotte navn Freja med **a**, for den er nemlig en damehund.

Lige før vi når frem til jættestuen, ser vi resterne af det, der engang var et hus, nemlig skorstenen, der står så sært og peger lige op i luften. Det var her, at en eneboer levede i al ubemærkethed lige til et ugeblad kom på sporet af ham. Men da han bestemt ikke brød sig om, at nogen skulle kende hans tilholdssted, forsvandt han bare igen i al ubemærkethed. I november måned 1987 besøgte Rold Skovs Venner for første gang den forladte hytte, der da endnu stod tilbage nøjagtigt som han havde forladt den. Hyttens indretning og brug er nøjere beskrevet i den gamle beretning.

Men nu er det blevet april 2007, og måske er det gensynet med resterne af hytten, der får nogle minder til at dukke op i Helge. Som det er sket for de fleste andre mennesker, har Helge også fået nogle bøder gennem livet. Men kun én gang i mit liv har jeg ’stjålet’, siger han. Da eneboeren var forsvundet ville jeg hen og se stedet, hvor han havde boet, og mens det stadig stod med møbler og det hele. Der lå også et lille husnummer – nr. 69 – og det stjal jeg. Senere skulle min gode ven, Jørgen Pedersen fra Rold Storkro giftes i Buderup Ødekirke. Jeg syntes så, at jeg ville forære dem det der husnummer – Blåt med hvid skrift. Nummer 69 – til at have hængende hjemme over sengen. Så det gjorde jeg.

Vi går nu de få skridt hen til jættestuen. Vi har masser af stendysser i Rold Skov men kun én jættestue og den er forholdsvis pænt bevaret, siger Helge. Den er cirka 4.000 år gammel, og

lægger man det hele sammen, hellekister, stendysser, jættestuer og hvad de ellers har bygget, skete det gennem en forholdsvis kort årrække på cirka 500 år. Man regner med, at der findes omkring 25.000 af dem i Danmark.

Ja, det er imponerende Helge. Man kan, som altid, kun blive imponeret af hvad vore forfædre formåede at bygge med deres små hjælpemidler. I dag ville ingen drømme om, endelige kunne magte, at bakse med så store sten uden brug af store entreprenørmaskiner og autokraner.

Der starter nu en længere travetur, hvor vi bl.a. følger den sti, der går tværs gennem campingpladsen i Rebild. Herfra fortsætter vi syd om byen til vi når frem til skovbrynet i bøgeskoven oven for nationalparken. Velsagtens fordi bøgen netop er sprunget ud, kommer Helge til at tænke på tiden, hvor han netop var ankommet til Rold Storkro. Han spurgte da den magtfulde, skovrider Jens Hvass, om hvornår det var, at bøgen springer ud. Idet Jens Hvass kiggede undrende på denne nye unge direktør, sagde han: *'Det var da det mest ejendommelige spørgsmål, jeg nogensinde er blevet stillet. Bøgen springer ud den 10. Maj. Det ved sgu da enhver'*. Jeg gjorde det ikke, siger Helge og fortsætter: Han havde sikkert ret – dengang, men siden har det forandret sig. Nu springer bøgen ud en måned før. Vi får faktisk en måned mere forår og det er jo dejligt. Sluttelig nævner Helge nogle forskellige former for bøgetræer: Rold Skov-bøge, øjetræer og stævnedede og stynede træer, ligesom han også forklarer, hvordan disse former er fremkommet pga. vidt forskellige årsager.

Vi går nu ned i selve nationalparken, hvor vi lige gør holdt ved de to store flagstænger. Her vælger Helge kun at fortælle om én enkelt rebildfest, nemlig den i 1925. Vi hører så historien om hvorledes statsskovrider Poul Lorenzen på kongens befaling måtte tage hjem og klæde om, fordi han som medlem af 'Himmerlandskvadrillen' var mødt op i sin folkedanserdragt fordi dansetruppen senere skulle optræde på tribunen. Kongen hed Chr. X og dronningen Alexandrine, og det var den navnkundige krokone, kaldet Top Karen, der skulle overrække dronningen en buket, hvilket hun gjorde med ordene: *"Hær haar do en bukæt te dit slot"*. Vi fortsætter igen den lange tur i ét stræk. Ned gennem slugten fra nationalparken og derfra hele vejen gennem Stendalen til den plads ved spejderhytten, hvorfra vi plejer at starte vore "orienteringsløb". Og tænk, midt i Stendalen mødte vi Hanne og Knud. Der var aldrig én af os, der havde opdaget, at de havde været væk og derfor var kommet til at gå turen 'baglæns'. Men det skal de nu ikke betale dobbelt takst for! Trods alt!

Således genforenet kunne vi nu nyde vores frokost og holde en velfortjent pause op ad en stor brændestabel, der netop var placeret, så også det gode solskinsvejr kunne nydes og udnyttes i fuldeste drag – til vederkvægelse af både legeme og sjæl.

Frokosten er forbi og turen fortsætter op forbi Kyø Skovhus og Klodholm. Herfra følger vi et skovspor, idet Helge vil vise os en af skovens stensatte brønde, nemlig den, der findes umiddelbart vesten for Grøndalen. Der findes to brønde mere her i området, siger Helge. De har alle været brønde for Grøndalshuset, som vistnok blev revet ned engang i trediverne. Det var praktisk at have mere end én af disse forholdsvis små middelalderbrønde, for hvis den ene løb tør, var der måske chance for at der var vand i en af de andre, føjer Helge til. Desværre ser brønden ikke så godt ud lige for tiden, idet ubetænksomme mennesker har fyldt både grene og andre uønskede ting ned i den.

Vores næste stop sker henne ved stendyssen i Hedekrogen. Også her kommer Helge ind på hvor langt fortidsminderne strækker sig syd på i skoven for derefter at høre fuldstændigt op. Og det betyder, siger han, at der aldrig har boet mennesker i de centrale dele af Rold Skov. Helge gør tillige opmærksom på, hvorledes man også i dette område nu åbner skoven og gør plads for at genskabe fortidens søer og moser. Og da vi nu står her ved Hede Knuds gamle bolig, skal vi da også lige have historien med, om da konen 'pest' i Hede Knuds træsko.

Vi fortsætter turen over forbi skovfogedboligen Tøtteruphus, men stopper atter op da vi når frem til Larsens Lind. Som altid, udtrykker Helge her sin utilfredshed med at en af markerne er blevet tilplantet, således at et flot skelhegn af gamle ege ikke længere står så markant i det

åbne landskab. Og nu da vi er ved det med skovbrug, fortæller Helge også om da den store TV-serie om De Danske Skove skulle produceres. I Skovdirektoratet var man ikke så glade for at det var en mand, der ikke var ansat i skovbruget, der skulle tale de danske skoves sag. Men da man fandt ud af, at Helge ikke var venstreorienteret, og gerne ville overlade ordet til forstfolk, hvis der skulle tales om noget rent fagligt, samt ikke ville gå i grønt tøj, blev det til et godt samarbejde, som forløb til alles tilfredshed.

Men der var også lokal misundelse over, at ham, der sådan set intet havde med skoven at gøre, at det var ham, der skulle formidle skoven og alt dens væsen. Dette førte bl.a. til en snak mellem en skovfoged og fmd. for Rold Skovs Venner, hvilket Helge nu beder fmd. berette om. Men tænk, klappen gik totalt ned hos fmd., han anede ikke hvad det var, Helge ville have ham til at fortælle om. Det var godt nok flovt. Men set i bagklogskabens ulidelige klare lys, som Kurt Thorsen engang sagde, kan der her nævnes, at samme fmd. engang skrev om det i en kronik, der startede således: *'Han aner ikke et klap om træer, var der engang en skovfoged, der betroede mig. Nej, vel er han ikke forstmand, men han kender, om nogen, skovens sjæl helt ind til det aller inderste'*. Vi kan godt her røbe, at det var skovfogeden her i Tøtteruphus, der sagde de bevingede ord. Altså ikke ham, der bor der nu, men den forrige.

Hvis ikke man vidste bedre, ville man måske slet ikke bemærke det lille lindetræ, der står her i vejkrydset midt mellem Tøtteruphus og Bregnesø. Men Larsens Lind er faktisk et af skovens navnkundige træer, som har fået navn efter endnu en tidligere beboer i Tøtteruphus, nemlig skovfoged Kr. M. Larsen. Træet er plantet på det sted, hvor det ældste Tøtteruphus lå, og årsagen til dets beskedne størrelse er, at det har haft to forgængere. Det ældste gik til i novemberstormen 1981, og det gjorde efterfølgeren også af andre årsager.

Og hvem var denne skovfoged Larsen så? Helge fortæller, at han var en elskelig mand, som var meget afholdt – ikke mindst af sine skovfogedelever. Men var Larsen en rar mand, så var hans kone det ikke mindre. Mange tidligere elever har fortalt Helge, at de ligefrem blev forelsket i hende. Selvom det egentlig var deres eget arbejde, gjorde hun ofte rent ovre i elevernes område. Det gjorde hun også en dag, hvor de aftenen før havde siddet og lavet deres patroner, hvilket skovfogedelever den gang skulle gøre som et led i uddannelsen. Resultatet var, at da Fru Larsen smed fejeskarnet ind i kakkellovnen, eksploderede den med et ordentlig brag. Det var vist nok en af de få gange, at skovfoged Larsen blev vred, føjer Helge til.

Turen fortsætter mod nord forbi Bregnesø, eller Brændesø, som den også kaldes. Vi er jo nu i den del af Rold Skov, der kaldes Brændeskov. Efter en tids vandring stopper Helge op ved et mægtigt hul i terrænet. Jeg ved godt hvad I vil spørge om, siger han. Men der var en mand, der ringede til mig og sagde, at de havde fået oplysninger om en ny viden, de selvvruderende røvere, og så bliver de benovede og tror på, hvad der bliver sagt. Jeg ville have fortalt jer, at dette her er et jordfaldshul, men efter at han ringede til mig, har jeg besluttet mig til at det vil jeg slet ikke fortælle jer om. Jeg vil bare fortælle, at det er et hul. Vedkommende personage, der ringede til mig, fortalte, at han havde fået et skrift fra ”Danmarks Geologiske Undersøgelser”, og der stod, at Røverstuen i Rold Skov, (som vi altid har sagt var et jordfaldshul, sammen med alle de andre jordfaldshuller i det område), at det slet ikke er jordfaldshuller. Nu ved jeg ikke hvad det er, men den pågældende mand, der ringede til mig, er tilfældigvis med på turen i dag, så nu kan han få lov at fortælle noget om det.

Jamen, det er da rigtigt, siger den formastelige mandsperson. Det forholder sig således, at geologen Milthers i 1948 tolkede Røverstuen og Hestegraven som jordfaldshuller. Men da der ved nye geologiske undersøgelser efter januarstormen 2005 er konstateret, at der i Hesselholt Skov er mere end 50 meter ned til kalken, er det ikke muligt, at der kan opstå jordfaldshuller i dette område. Man mener nu, at disse huller er opstået ved indsynkning over en forkastning. Ja, sådan er der så meget, man har en viden indtil man får en ny. Fremtiden vil måske vise, at sandheden er en helt anden.

Dette var så de sidste ord for denne gang. Der var nu blot tilbage, at vandre de sidste 1.200

meter tilbage til udgangspunktet. Det havde været en både dejlig og udbytterig tur med megen drilleri og gas, men også en lang tur. Selv turlederen var for engangs skyld kørt træt.

Tur 3.

Havde vi været heldige med vejret på årets første ture, ja, så var vi det ikke mindre på denne vores tredje tur – tværtimod. Det var nu blevet søndag den 20. maj, og det gode vejr betød da også, at der mødte hele 93 deltagere op ved Solbjerg kirke, hvorfra vi skulle starte turen denne gang. Det var egentlig meningen, at vi skulle have indledt dagen med at bestige den store bronzealderhøj inde på kirkegården, for derfra at kunne nyde udsigten ud over vildmosens vidder, men da der allerede var gudstjeneste, besluttede vi at vente med dette til vi atter kom tilbage.

Vi har før været på tur i de dejlige Solbjerg-skove, men det var første gang, at vi også skulle gå i den del, der hedder Brøndum Lund og som tilhører Fredenslund Gods. Fra kirkens parkeringsplads kan vi se direkte over i skoven, hvorfor det da også bare er at følge vejen ud mod godset og derfra gå op langs skovbrynet. Her indleder Helge med at omtale Østhimmerlands frodige bøgeskove. Det forholder sig sådan, at når man taler om rigtige løvskove, så er der masser af dem her, men hvis man tager vestpå, stopper det kort efter Rold Skov. Kommer man over i Vesthimmerland, så er der kun oprindelig løvskov i Skatskov, i Vår Skov og nede på Lovns. Og både i Vår Skov, der ligger oppe nordpå, og i Skatskov, der ligger lige midt i Himmerland, er det egeskove. Nede på Lovns findes der pudsigt nok oprindelige lindetræer, hvilket der ikke gør ret mange steder, føjer Helge til.

Årsagen til at det forholder sig således, er ganske enkelt, at den vestlige del af Himmerland blev dækket af sand under sandflugten og blev til hede. Det blæser også meget mere i Vesthimmerland, så der er ikke noget at sige til, at løvskoven ikke har kunnet vokse derovre, siger Helge og føjer til: Når vi går her i Solbjergskovene, så er det imponerende hvor flot bøgen er. Der kan Rold Skov slet ikke være med, allerede der forandrer bøgen sig og bliver mindre end her. Det er ikke tilfældigt, at her er meget frodigt. Man har faktisk gjort en hel del for at det skulle være det. Det beror på det gods, der hedder Wiffertsholm og de frasolgte godser, der er her på egnen, Ravnborg, Fredenslund, Porsgård og endnu flere.

Fra det sted hvor vi står her i Brøndum Lund, kan vi se lige over til Solbjerg Kirke. Det er uden tvivl et meget gammelt, helligt sted, siger Helge. Kristendommen kom jo hertil engang mellem år 1000 og 1100, men før den tid, i hvert fald i et par tusind år, har Solbjerg været et helligt sted. Ovre på kirkegården er der jo en meget stor bronzealderhøj og bag denne over mod kirkegårdsdiget er der skålsten, som også fortæller, at der har været soldyrkning på dette sted. At der har været noget stort derovre, er der slet, slet ingen tvivl om, slutter Helge. Byens navn tyder jo også på det – Solbjerget.

Turen fortsætter nu gennem Brøndum Lund i en nordøstgående bue, men lige før vi kan se hen til Fredenslunds bygninger stopper Helge atter op. Her omtaler han først Hans Svanholm, der begyndte som svinedreng på godset Gudumholm, men som ved flid og dygtighed endte som amtsforvalter. Det får også Helge til at fortælle historien om Christian Jakobsen Drakenberg, som engang besøgte Gudumholm. Drakenberg var en dansk/norsk sømand, der påstod, at han var 146 år gammel og at han dermed var Danmarks ældste mand. Drakenberg havde haft et eventyrligt liv. Han var født i Bergen i 1626, han tog ud at sejle som 13 årig, kendte til slagsmål og forlis og var slave hos sørøvere i 15 år. Han blev underofficer og deltog i 3 danske kongers krige mod Sverige. Drakenberg stoppede først som sømand som 88 årig og da han var 111 år gammel giftede han sig med en 60 årig skipperenke, som han overlevede. Efter hendes død fortsatte han som skørtejæger og friede til ethvert kvindfolk, der var blevet ledigt på markedet. Drakenberg døde i 1772 og blev begravet i Århus Domkirke.

Da H.C. Andersen var på sin jyllandsrejse i 1830 sammen med maleren Martinus Rørbye besøgte han også Århus Domkirke, hvor Drakenberg den gang lå i åben kiste, så man kunne gå hen og hilse ordentligt på ham. Blot ti år senere ville dette have været for sent, for da Chr. VIII's hustru, Caroline Amalie da så ham, påbød hun, at nu skulle Drakenberg have fred, hvorfor han nu ligger begravet i en adelsmands gravkammer. Helge føjer dog til, at han under et besøg i domkirken fik lov til at stikke hånden ind i gravkammeret, således at han, i lighed med H.C. Andersen, har fået lov til at hilse på verdens ældste sømand.

Det er ikke alle, der har fæstet lid til at Drakenberg blev så gammel som 146 år. Men det mærkelige er, at han kunne fortælle om ting langt, langt tilbage, hvorfor der er andre, der mener, at det må være rigtigt. Der er måske ikke belæg for at han blev 146 år, siger Helge, men han blev i hvert fald meget, meget gammel. Han besøgte som sagt Gudumlund, så det *kan* godt være, at Hans Svanholm har set ham. Det kunne da være sjovt, slutter Helge denne fantastiske historie.

Hans Svanholm var som sagt en fattig svinedreng, men han gjorde det godt og efterhånden begyndte han at købe godser op. Han købte bl.a. Sebbler Kloster og udstykkede det med det samme. Det gjorde man jo dengang i begyndelsen af 1800-tallet. Ved at udstykke store dele af gården fik han midler til at investere i andre gårde, som han ligeledes solgte ud af med det samme. Det pudsige var, at Staten ikke skulle have skat af disse indtægter. Det var sådan set tåbeligt, for havde Staten fået skat af indtægterne fra alle disse godshandler, så havde den kunnet klare sin gæld, og så havde vi ikke haft statsbankerotten i 1813.

Hans Svanholm købte Wiffertsholm i 1826, men da der efterhånden kom flere sønner, var man nødt til at oprette den ene herre- eller hovedgård efter den anden, og det er netop alle de gårde, som jeg nævnte før. Svanholm havde den besynderlige titel af kammerjunker. Pernille mener, at kammerjunkere er noget man kommer i koldskål, men det *var* altså en titel, og dertil opnåede han altså også at blive amtsforvalter.

Fredenslund ejes i dag af godsejer Gregers Winther, som selv bebor de smukke bygninger. Vi tillader os dog at gå de få skridt hen til godsets indkørsel, så vi lige kan få et kig inden vi fortsætter turen videre mod syd gennem Fredenslund Skov og lidt senere Ravnborg Skov.

Her stopper Helge atter op, idet han vil vise og fortælle os lidt om kampen mellem forskellige træarter. Kig jer lidt omkring og se, hvor mange arter der er, siger han. Først og fremmest er der de store aske, men også tjørn, bøg og ahorn. Her er masser af ahorn, og de begynder jo allerede at blive store. Hvis vi tænker os en 30-40 år frem, bliver det sjovt at se, hvad der vil ske. Den kamp, der engang var mellem eg og bøg, tror jeg vil være småting mod den kamp, der kommer mellem ahorn og bøg. Forskerne taler meget om hvem, der vinder, og der er mange, der er stemt for, at ahornen vil klare sig bedst. Der er nok mange, der vil synes, at det er synd. Men ahornen er da et smukt træ. Der er bare det ved det, at vi ikke ved, om det er et dansk træ. Det er et af de store spørgsmål i skovhistorien – er ahorn dansk, eller er ahorn ikke dansk? Jeg tror, at det er et dansk træ, fordi det hedder jo ikke kun ahorn, men også ær og det kunne jo tyde på, at man har haft det i mangfoldige år, slutter Helge.

Turen går nu ned til landevejen til Hurup og ad denne et lille stykke mod vest før vi igen skal fortsætte mod syd i Ravnborg Skov. Her må Helge for en gangs skyld melde fra grundet problemer med apostlenes heste. Det betød, at fmd. herefter måtte overtage ledelsen af turen, hvilket vist også godt kunne mærkes, idet han jo var helt uforberedt.

Vi vælger selvsagt at følge den af Helge indtegnede rute på kortet, således at vi efter en tids vandring passerer Hadsund-banens gamle strækning. Her var der lejlighed til at minde tiden da 'Hadsund-Peter', som vi i dag vel nok ville kalde et veterantog, endnu var en elsket og hyggelig del af hverdagen. Det gamle banelegeme er for længst omdannet til en herlig gang- og cykelsti, som det kun kan anbefales at benytte sig af. Især er strækningen fra Hadsund til Kongerslev en rigtig hyggelig rute at følge.

Efter en kort vandring ind i Sønderskov svinger vi atter mod syd, og snart efter får vi et kig op

til Svanholm-familiens private jagthytte. Med tilladelse fra forhenværende skovfoged Peter Apollo har vi tidligere været helt oppe ved hytten for at holde frokost i selskab med en meget flot og kæmpestor rhododendron. Det går dog ikke mere at gå så tæt på familiens private område, idet Poul Svanholm nu er pensioneret som direktør på Carlsberg og derfor opholder sig permanent her på godset.

Vi kender dog også et andet godt sted til at gøre sligt, og lader derfor turen fortsætte i en stor halvbue, således at vi snart efter når frem til det gamle voldanlæg, Gaardsens Vold.

Gaardsens Vold ligger på toppen af stenalderhavets kystskrænter, omtrent 7 km. fra Kattégats nuværende kystområde. Det såkaldte marine forland er altså hævet havbund, og sagnet fortæller da også, at sørøvere satte blus på voldstedet for at lokke skibe til at tro, at det var lys fra et andet skib, og så måske derved sejle på grund.

I vore dage er Gaardsens Vold en del af Sønderskovs dejlige bøgeskov, og ikke mindst her har der tidligere stået nogle mægtige bøgetræer. De havde alle navn efter familiemedlemmer i Svanholm-slægten. Den sidste var 'Birgitte', der med sine 5,30 meter i omkreds engang blev kåret som Nordjyllands største bøg. Nu er de alle borte, men der er ikke noget, der er så galt, at det ikke er godt for noget. Rold Skovs Venner kunne benytte stødene som stole under frokostpausen.

På turen tilbage til Solbjerg kan vi nyde den dejlige Sønderskov en tid endnu, inden vi atter skal passere Hurup-vejen. Herefter byder turen på en ny oplevelse, idet vi skal følge Hadsundstien gennem et rigtigt 'himmerlandsk' landskab. Her bemærkes bl.a. de mange blomstrende frugttræer. Disse har intet med 'kirsebæregnen' at gøre, men er resultatet af alle de pære- og æbleskrog, som passagererne har smidt ud af togets vinduer gennem de 69 år, som Hadsundbanen eksisterede. Man kan da kun sige, at disse træer, på smukkeste vis er med til at bevare mindet om en svunden tid. Især når de, som her i maj står i fuldt flor.

Da vi nu ikke ville virke forstyrrende, var der rigtig mange, der fulgte Helges opfordring om at gå ind på kirkegården i Solbjerg og der bestige den meget store gravhøj. Alle fik dermed en ekstra oplevelse, alle nød det dejlige solskinsvejr, og nogle få slog sig endda ned på de opstillede bænke og hyggede sig med en god snak samt medbragt kaffe og kage.

Tur 4.

Søndag den 17. juni skulle Rold Skovs Venner for første gang gæste et, for os, helt nyt og meget spændende område, nemlig de smukke og frodige Lounkærskove ved Mariager Fjord. Men trods det, at regnen havde stået ned i stride strømme hele lørdagen og alt således var meget vådt, ligesom de herrer meteorologer også havde truet med at regnen ville fortsætte, mødte der alligevel 58 personer op ved skovfogedboligen på Lounkærsgaardvej. (De fik dog ikke en dråbe, regnen kom først da turen var slut).

Her blev vi budt velkommen af skovfoged Ulrik Kragh Hansen, som straks indledte vores besøg med at fortælle om Lounkærsgaard og dens ejerforhold. I 1936 købte professor i skovbrug Carl Mar Møller ejendommen sammen med Flemming Juncker. Men da Overgaard blev sat til salg to år senere og da Juncker gerne ville over på den anden side af fjorden, købte professoren denne ud i 1938. Professoren kørte Lounkær videre alene lige til sin død i 1978, hvorefter den blev lavet om til en erhvervsdrivende fond, hvilket den stadig er.

Der sidder en bestyrelse på 4 personer og jeg er den daglige leder, siger Ulrik Kragh Hansen inden han går over til at fortælle om driften. Der er 440 ha. i skoven og den er karakteriseret ved, at den er lav. Det er jo gammelt stenalderhav. Vi befinder os lige nu 2½ meter over havet og der er 2½ km. ud til fjorden, så det er stort set fladt som en pandekage, og bare 20 cm. terrænforskel betyder, at det, der kan gro i skoven, faktisk kan ændre sig. Skoven er meget frodig, alt ukrudt herude bliver ½ gang større end andre steder og myggene er dobbelt så store

som andre steder, så det er en fordel at have de lange ærmer på, advarer han.

Før i tiden var området meget uvejsomt (jfr. drengbogen 'Smugleren fra Hurup', red.). Den oprindelige vegetation bestod meget af rødell og noget ask og eg, samt en enkelt bøg og birk iblandet hist og pist. Det er først efter, at der er blevet gravet grøfter og drænet, at der kan komme andre arter til. Sortimentet er dog meget begrænset. Alle de flotte nåletræer, der gror oppe i Rold Skov, kan vi ikke have herude. Skal vi endelig have nåletræer bruger vi sitkagran og håber så på, at det lader være med at blæse alt for meget.

Ulrik Kragh Hansen indleder nu turen med at vi tager en rundtur mod vest i den del af skoven, der kaldes Foldene. På et tidspunkt går vi faktisk ret tæt langs Korup Å, og her stopper han så op for at fortælle om netop det område.

Denne del af skoven bliver drevet efter det princip, der kaldes plukhugst. Vi har lavet en aftale med Staten om at vi i 20 år skal dyrke den efter noget, som hedder plukhugst, hvilket vil sige, at vi skal sørge for, at der findes mange forskellige træarter på arealet og vi skal sørge for, at der er en vertikal struktur i skoven, så der både er store, små og mellemstore træer. Rent praktisk gør vi dét, at vi går ind og hugger fra toppen af. I kan se, at vi står lige ved et stort lyst hul. For 5 år siden blev der hugget nogle store ask og for 2 år siden var vi inde at tage de største af bøgene. Der er faktisk taget mange træer væk i netop dette hul, men hvis man går ind og kigger, vil man se, at der er masser af aske, bøge og ege på vej op.

På den vis som vi dyrker skoven, ved at fælde de store med motorsaven og lade de nye komme op af sig selv, giver det faktisk penge i kassen. Der er ikke nogen plantningsudgifter ved det, og så får vi endda en lille skilling fra Staten ved at lave plukhugst. Vi er ca. halvvejs i perioden, men ordningen bliver ikke fornyet fordi vi bare gør dét, som vi ellers ville have gjort, og så får man ingen tilskud til det. Det er faktisk på den her måde, man tænker meget i skovbruget i øjeblikket. At lave skovdriften om fra at have nogle homogene kulturer, hvor man høster det hele ligesom en hvedemark, til at man laver en forskelligt struktureret skov, som forynger sig selv og som er billig i drift.

I vil lægge mærke til at nogle af askene mangler blade. Det skyldes til dels svampesygdom, men også at det sidste år var et meget stort frøår. Når asken blomstrer og sætter frø, sidder de skud, der har båret frøene bare tilbage. Så det er kombination af en aggressiv svampesygdom og den store frøsætning sidste år.

Hvordan udvikler træerne sig i højden i forhold til hinanden, når bøgen står så godt som her? spørger Helge. Egen og asken har en meget hurtig ungdomsvækst, så her inde kan bøgen ikke følge med, svarer Ulrik Kragh Hansen. Som et eksempel viser han os en ret stor ask, hvor under der står en noget mindre bøg. Bøgen er ganske vist yngre, men den er faktisk på vej op gennem krontaget for at 'gå til' asken. Ulrik Kragh Hansen er dog glad for sine bøgetræer, for mens asken er meget lysåben, er bøgen jo et udpræget skyggetræ, som holder en masse ukrudt borte. En god rengøringskone, siger han og følger til, at han er meget glad for at være i dette stykke blandingsskov. På en varm sommerdag er her dejligt køligt, mens der så til gengæld på kolde og blæsende dage er både lunt og godt. (Var det mon her i denne del af Lounkærskoven, smugleren Sorte Rudolf gemte sig? Skribenten kan stærkt anbefale at læse bogen! Den er tillige et stykke himmerlandshistorie om småkårsfolk).

Efter denne snak fortsættes turen mod syd, så lidt mod vest og derpå igen mod syd ned mod Mariager Fjord. Ulrik Kragh Hansen stopper dog lige op ved en stak askekævlere, hvor han fortæller om askebarkbillens levevis. Der er milliarder af dem i dette år, ligesom der er meget af alt muligt andet utøj, siger han. Askebarkbillen flyver ud om foråret når der er blevet lidt varmt i vejret, og så bruger den primært træ, som er fældet, til at yngle i. Billerne går kun på det døde træ, så det er sådan set ikke noget, der betyder noget for skoven. Det eneste de gør, er, at når de skal overvintre, så sætter de sig op på de stående asketræer, hvor de borer sig en lille smule ind i barken og danner herved ligesom nogle små rosetter. Det giver blot en smule karakter i træet, som altså ikke betyder noget for skoven som sådan.

Der står også nogle store lindetræer her ved skovvejen. Vi kalder dem 'Lindeporten', siger Ulrik Kragh Hansen. 'Pers Minde', hedder den også, men hvorfor den gør det, ved jeg faktisk ikke, føjer han til. Med et smørret smil på læben kommer 'Syre Jens' med nogle kommentarer til det sidste, men Per er selvfølgelig godt klar over hans pointe – rent drilleri.

Når vi går ned ad vejen her, ser det ud som om vi kun har løvtræ, men det er ikke tilfældet, vi har ca. 40% nåletræ, fortsætter Ulrik Kragh Hansen. Der væltede utroligt meget i 2005, ligesom det gik ud over Rold Skov. Men der er den forskel, at det stort set altid vælter herude. Sitkagranen har et meget overfladisk rodsystem. Det er lige før, at rødderne ikke er længere nede, end da de blev plantet. Det træ, der væltede herude, det svarer til, at hvis man tog en stak træ i 3 meter længder, og stablede dem oppe fra mig og ned til fjorden, så ville den være 1½ meter høj.

Vi har så efterfølgende plantet utroligt meget eg med en lille smule indblanding af ask og ahorn. Der bliver meget mere eg herude, fordi egen tåler ret godt at stå med fødderne i vand. Asken kan også godt stå her, den får bare en brun kerne, som gør, at prisen på træet er lavere, end hvis det var helt hvidt.

På den fortsatte tur ned mod fjorden kommer Rold Skovs Venner til at opleve, hvad det vil sige, hvis den såkaldte dræbersnegl virkelig får indpas i vores natur. Her er så mange at vi formelig vader i dem. De gør dog ikke skade på skoven, idet de ikke angriber træerne, men derimod gør kål på en del af ukrudtet, siger Ulrik Kragh Hansen.

Vi kommer også frem til et sted, hvor et stort areal er tilplantet med buksbom under nogle gamle asketræer. Tanken har selvfølgelig været, at det var noget man på et tidspunkt kunne sælge. Der gik dog mange år, men så kom den frygtelige tørke i Frankrig i 2003, hvilket gjorde, at der pludselig blev efterspørgsel på buksbom. Meget af det buksbom, man brugte i gartnerier og binderier rundt omkring i Europa kom typisk fra Frankrig. Vi kunne derfor afsætte vores i nogle få år og jeg tror, at vi efterhånden var oppe på at have solgt buksbom for 50.000 kr. Det var så det eventyr, så nu kan vi igen se på denne lidt usædvanlige plantear, der allerede har rettet sig meget flot, slutter Ulrik Kragh Hansen..

Endnu længere fremme får vi også fornøjelsen af at se en stor koloni af fiskehejrer. Vi er jo nu ret tæt på fjorden, så det må være et rigtigt godt sted for fuglene at leve. En skøn fjord at fiske i, og en dejlig skov at bo i.

Da vi er nået ned på vejen til Helberskov, stopper Ulrik Kragh Hansen atter op for at fortælle om det liv, der var på Lounkær på den tid hvor Professoren boede her. Hvis Flemming Juncker skulle her over på ejendommen, vadede han ud til sejlrenden og tog tøjet af og lagde det op på hovedet, hvorpå han svømmede over sejlrenden og kom så videre her op. Det var jo den nærmeste vej. Pigerne måtte så ud med en badekåbe, når han kom anstigende splitterravende nøgen op gennem haven. Der har været masser af diskussioner her med skovfolk fra nær og fjern, som kom til Lounkær fordi Professoren var meget søgt i skovbrugsregi om sommeren. De skovbrugsstuderende fra Landbohøjskolen havde også sommerøvelser her ovre i træmålinger og andre ting, så der har været noget mere leben, end der er nu.

Vi går nu lidt mod øst ad Helberskovvejen, men stopper dog atter op ved nogle gamle, lidt forkrøblede egetræer. Man regner med, at de ser sådan ud, fordi der ikke tidligere var et beskyttelsesdige ud mod fjorden, hvorfor fjordvandet engang imellem rendte her op. Træerne er sandsynligvis så krogede og uregelmæssige som de er, fordi der har været saltvandspåvirkning herinde. Så dem har vi fredet administrativt. Vi kunne aldrig finde på at gå ind og fælde dem, siger Ulrik Kragh Hansen.

Vores næste stop sker henne ved selve Lounkærgård, der har sine bygninger på hver sin side af landevejen. Da beboelsesbygningen i sin tid skulle bygges så tæt nede ved fjorden, som det er tilfældet, var Professoren meget bekymret for, om det nu også kunne holde, fortæller Ulrik Kragh Hansen. Så når murermesteren, en lokal mand oppe fra Skelund, var her ude for at inspicere arbejdet hen over sommeren, spurgte Professoren ham. "Er du nu sikker på, at det

kan holde?" Ja, han *havde* puttet jern i. "Jamen, er du *sikker* på, at det holder?" Hertil var svaret: "Hvis det synker, så synker det samlet!" Så snakkede de ikke mere om det, og huset står da også fuldstændigt urokkeligt endnu.

Professoren og hans kone var barnløse, men stedet bliver nu brugt til at de øvrige slægtninge kan bo her om sommeren, ligesom det også bliver brugt til at holde bestyrelsesmøder i. Der er en bestyrelse på fire personer. En jurist, to skovbrugsfolk og en læge. Det er sådan, at Professorens første kone døde i 1959 af dissemineret sklerose, så fondens formål er, dels at støtte bekæmpelsen af dissemineret sklerose, men også at støtte skovbrugsforskning på ejendommen Lounkær. Men da Lounkær er så speciel, som den er, har det dog ikke den helt store interesse, hvad vi kan finde ud af her, netop fordi det ikke ligner andre steder.

I øjeblikket støtter vi et projekt i skleroseforskningen med en 3. del, så der kan blive opbygget noget viden på det felt. Det er første gang, der er delt penge ud, for da fonden overtog Lounkær i 1978, skulle der svares en ret stor arveafgift, ligesom der sidst i 1980'erne blev købt en naboejendom på 100 ha til. Der er sådan set mange penge i fonden, men de er bare placeret ude i skoven, siger Ulrik Kragh Hansen.

Som tidligere omtalt, hed Professoren Carl Mar Møller, hvilket får nogle af deltagerne til at reflektere over, at der også i dag findes en mand af dette navn. Ja, den nulevende Carl Mar Møller er søn af en nevø til Professoren. Den Carl Mar Møller, der havde stedet her, var som sagt skovbrugsprofessor på Landbohøjskolen, forklarer Ulrik Kragh Hansen om den sammenfaldende navnelighed.

En anden deltager undrer sig over, at det var så godt, at være professor i 30'erne, at man kunne bygge et sådant sted. Hertil svarer Ulrik Kragh Hansen. Da professoren købte Lounkær i 1936 for 150.000 kr. (et beløb, der ikke siger mig noget, hvad det er i penge i dag), sagde naboen henne på Havnø, "Ja, hvis de kunne købe Lounkær for de penge, så kunne jeg have købt hele Jylland". Men det var jo nok et spørgsmål om at få nogle penge samlet sammen hos familie og venner, ligesom der nok også havde været nogle gode år for landbruget, og så var der jo også noget træ til rådighed, som man kunne skove. Man har så løbende forbedret stedet, så det er blevet til dét, det er i dag.

Vi skal nu fortsætte turen ind forbi de bygninger, som hører landbruget til her på Lounkær. Det blev tidligere drevet ved en forvalter, men nu er denne del af driften blevet forpagtet ud. Der er i alt 140 ha. og hovedparten ligger umiddelbart øst for gården, så nu skal vi ind over Pampassen, siger Ulrik Kragh Hansen. Helt så vældige arealer som på pampassen i Argentina, er det vel ikke, men alligevel er det nogle store stykker med hvede og byg vi passerer inden vi atter når til skovs.

Efter en tids vandring skal vi så igen bevæge os mod nord ad en skovvej, der danner skel ind til et privat stykke skov. Dette ejes af familien til den gamle skovfoged Nielsen, som passede Lounkær i 40 år. Man kan faktisk ikke se forskel på de to områder, fordi de ting skovfoged Nielsen lavede på Lounkær, har han så gået over og lavet ved sig selv bagefter, siger Ulrik Kragh Hansen. Ellers ville det jo også have været skidt, hvis han ikke havde troet på det, han havde lavet der hvor han var ansat. Så det ligner altså hinanden, man kan overhovedet ikke se forskel.

Ulrik Kragh Hansen udpeger også et område, hvor der tidligere har stået popler. Popler er en billig kulturtræart, som man troede, man kunne tjene nogle penge på. Man troede, at man kunne sælge dem til papir, eller til møllevinger, eller til flyvemaskinevinger eller andre ting. Men det går jo ikke altid som man tror, når der går 30-40 år inden man skal høste. Så nu er de blevet lavet til flis og kørt til Herningværket. Det har altså ikke været en god forretning at have de popler, men nu kommer der så til gengæld en del ask af sig selv. Det lignede simpelthen en bedre regnskovsafdrift, da vi havde væltet de der store popler. Der lå træ og grene ud til højre og venstre, så det var lige før, man følte sig et helt andet sted hen i verden. Nu ser det bare lidt rodet ud, men det hænger sammen med, at prisen på træ er så lav, at det

slet ikke kan svare sig at sende lønnede folk ud og hente det træ, der ligger hist og pist rundt omkring i området. Det må vi selv tage med, når vi engang kommer her hen for at arbejde. Så er der nogen, der siger: Hvad med selvskovere? En selvskover er typisk en efterløner, der har en lille traktor og en motorsav. Men selvskovere er en uddøende race. Folk vil gerne have brænde, men det skal helst køres hjem i garagen i passende stykker og gerne være flækket, slutter Ulrik Kragh Hansen, med et glimt i øjet, sine mange forskellige, og meget spændende beretninger fra dagligdagen i hans skønne skov.

Nu fortsætter vi op ad vejen, hvor vi har naboen til højre og Lounkær stadigvæk til venstre, siger han. Men hvad han ikke ved, er, at Rold Skovs Venner er vant til både ”åndelig” og legemlig føde. Med andre ord – en frokostpause. Den holder vi så på og omkring en stor stabel træstammer, som ligger umiddelbart på vejens højre side. Og det må jo så have været inde hos naboen, siger skribenten med et glimt i øjet.

Herpå fortsætter vi igen ad samme vej op forbi den private skovfogedbolig. Og efter endnu en kort vandring viser Ulrik Kragh Hansen de, der var blevet trætte, en skovvej, der går lige over til hans egen bolig og dermed også over til vores holdeplads. Det øvrige hold fortsætter endnu et stykke vej mod nord, inden det så også for dem går over til Lounkærgårdvej og så ad denne retur til samme plads.

Det var egentlig meningen, at Ulrik Kragh Hansen kun ville have fulgt med os på cirka halvdelen af turen. Men vi fornemmer, at han selv hyggede sig i vores selskab, og derfor fulgte med os hele vejen rundt. Vi kan således håbe og tro, at turen var til glæde for begge parter. For os var det en både spændende og berigende tur, som der er al mulig grund til at sige tak for. Ulrik fortalte jo, så man næsten følte, at man selv var en integreret del af denne skov og al dens væsen.

Tur 5.

”Som deltagerne på sæsonens første tur i Rold Skov ved, indbyder vi i år, hvor Rold Skovs Venner fylder 20 år, til en heldagstur til Fur den 9. september.”

Sådan stod der som indledning på indbydelsen til vores 20 års jubilæumstur, og nu var dagen så kommet hvor turen skulle blive til virkelighed. Og lad det være sagt straks, for de 70 deltagere, der kunne være med i Hjørring Bussernes store dobbeltdækkerbus, blev det alle tiders tur med strålende solskin og med store naturoplevelser. Eneste minus var, at Helge desværre havde måttet sende afbud af helbredsmæssige årsager.

Turen, hvor den praktiske del som vanligt var arrangeret af Knud og Hanne, når det gælder vore større ture, startede fra Kunstmuseet i Aalborg og efter opsamling i Haverslev var der morgenkaffe med rundstykker og en lille én (Dr. Nielsen) til alle. Ruten går over Virksunddæmningen og Skive til Salling, hvorfra den lille færge fortsætter til Fur. Da var det, at ’katastrofen’ indtraf. Da vi skulle i land kunne bussen ikke starte. Det viste sig at vores chauffør, som havde overtaget bussen om morgenen, efter at den havde kørt uafbrudt i tre døgn, ikke anede, at den ikke kunne lade strøm på batteriet og således heller ikke kunne starte. Heldigvis bor Furs mekaniker lige i nærheden af færgelejet, så efter lidt muggen blandt de ventende passagerer, der skulle til fastlandet, kom vi dog hurtigt i gang igen.

Det var arrangeret sådan, at vi om formiddagen skulle køre rundt i bussen med museumsinspektør John Bertelsen som guide. Dét blev også en stor oplevelse. John Bertelsen er blind, men han kender sin ø som sin egen bukselomme. Bare vejen hælder en anelse eller slår et lille sving, ved han nøjagtigt hvor vi er og kan sige: Til højre ligger det og det, og til venstre ligger det og det.

Vi starter denne del af turen med at køre langs sydvestkysten til Gammelhavn. Denne var Furboernes livsnerve til den lukkede i 1956 pga. tilsanding, hvorefter fiskerne flyttede til en nybygget havn ved færgestedet. Vi får her lejlighed til at besøge et gammelt bundgarnshus,

hvor John Bertelsen har indrettet en udstilling om havnen, fjorden og limfjordsfiskeriets udvikling. Udover besøget i det lille museum, var det ligeledes utroligt skønt, bare at gå lidt rundt i det gode vejr og betragte naturen og det unikke miljø, der stadig præger stedet. Den fortsatte tur går nu ad små veje tværs over øen alt imens John Bertelsen fortæller om alt hvad vi kører forbi. Der bor 912 mennesker på Fur, siger han, og det føles næsten som om han kender dem alle. Et givent sted siger han: Læg mærke til, at furboerne bruger at have det pænt mod syd og alt deres skrammel mod nord. Ja, det kan jeg roligt sige her, uden at genere andre, føjer han til, for derinde bor jeg selv.

Snart efter kører vi op over Færker Hede med et stort molerværk inde til højre, for så at dreje mod vest langs nordkysten ad Ulstedvej. Herfra er der ikke langt ned til parkeringspladsen ved Langstedhuller hvor vi får en udsigtspause. Langstedhuller er et system af erosionsslugter udformet efter istiden. Det specielle er, siger John Bertelsen, at i modsætning til andre steder, står disse slugter fuldstændigt uforandrede, fra da de blev dannet for 10.000 år siden.

Vi kører herpå ad Langstedvej i retning af Bette Jenses Hyw. Herved passerer vi både nogle idriftværende og nogle nedlagte molergrave. Ja, hvis man ikke blev gjort opmærksom på det, ville man ikke tro, at dele af det kønne landskab var nedlagte molergrave. Vi har faktisk ikke ret meget naturlig natur i Danmark, siger John Bertelsen, det allermeste er menneskeskabt, enten som her, eller f.eks. ved opdyrkning, anlagte plantager eller andre påvirkninger.

Snart efter er vi oppe ved Bette Jenses Hyw, det vil sige, den eksisterer ikke længere, idet den i 1962 blev gravet bort. I dag er bronzealderhøjene Stendal Høje lige i nærheden Furs højeste punkt på hele 76 meter over havet. Der måtte vi selvfølgelig op så også vi kunne få oplevelsen af den storslåede udsigt der er ud over store dele af Fur samt til Salling, Hanherred og Livø. Fra Stendal Høje går der en grusvej ned mellem to meget store molergrave. Der står godt nok et skilt, der fraråder busser at køre derned. Men det er uden betydning, vi kan sagtens køre, siger John Bertelsen. Så det stoler chaufføren på, og atter engang viste det sig, at vores blinde guide kendte sit område til fulde. Helt utroligt, ja dybt imponerende, at han kunne gøre det.

I den østligste af de to molergrave findes en af Furs mest besøgte seværdigheder - Bispehuen. Som en del af landskabets efterbehandling står der nu en efterladt søjle af foldet moler tilbage, og netop søjlens form har inspireret til navnet Bispehuen. Et navn, som man må medgive ikke kunne være valgt bedre.

Tegning af Bispehuen.

Det var så her, vi skulle tage afsked med John Bertelsen. Godt nok havde denne skribent hørt, at han skulle være helt fantastisk, men at opleve ham selv, var alligevel noget andet. Man kan kun sige,

at John Bertelsen i allerhøjeste grad var med til at berige vores tur. Der er således al mulig god grund til at sige ham stor tak for denne del af vores tur.

Nu starter så den del af turen, der skal foregå til fods. I første omgang fortsætter vi blot ned ad Rødstenvej og snart efter kommer vi da også til en parkeringsplads, hvorfra et skilt viser ind til selve Rødstenen. Velsagtens for at skelne den fra den anden store røde sten på Fur, kaldes Rødstenen også for Indlandsrødstenen. Men da det meste af overfladen er dækket af sjældne lavarter, der giver den en grå overflade, bliver den også kaldt Gråstenen. Den består af smeltevandssand og –grus, kittet sammen af jernforbindelser, der er vasket ud af moleret.

Fra Rødstenen fortsætter der en dejlig vandresti mod nord, og således også lige hen over et stort overdrev, hvor der gik en stor flok græssende herefordkvæg. Stien fortsætter gennem et skovområde, men vi bliver ude i det åbne land til vi når helt op til bakkeskråningen lige oven for den molerskrænt, der kaldes Østklinten.

Dette var lige stedet for at holde frokostpause. Det kunne simpelthen ikke være bedre. En smuk udsigt, formidabelt vejr, og fuldstændig fred og ro for alverdens larm. Ja, en sand lise for både legeme og sjæl.

Nu skal vi ned og se Furs berømte molerskrænter. Lige i nærheden går der en trappe direkte ned på stranden. Hernede går vi mod vest og kommer snart efter hen til den førnævnte røde sten. Den Røde Sten er en rustrød sandstensklippe, der er dannet på samme måde som Indlandsrødstenen. Den Røde Sten er derimod altid rød, fordi den vaskes ren af det salte vand, som yderligere forstærker jernindholdets rustprocesser i overfladen.

Vi fortsætter vores tur vestover, og her kommer vi virkelig til at opleve Furs stejle nordvendte kyststrækning. Men lad vandretursfolderen selv fortælle om disse dramatiske molerskrænter: *”Moleret blev afsat på bunden af et hav, der for 55 millioner år siden dækkede det meste af Danmark. Aflejringen består hovedsageligt af kiselalger (diatoméer), der i enorme mængder levede som plankton i havet. Moleret er endvidere kendt for sit indhold af velbevarede fossile fisk, insekter, krybdyr og planter.*

Moleret indeholder ca. 200 vulkanske askelag, hvoraf 179 af de mest iøjnefaldende har fået numre. Askelagene er blevet dannet under gentagne vulkanudbrud i forbindelse med åbningen af Nordatlanten mellem Norge og Grønland. Askelagene kaldes derfor Nordatlantens fødsels-attest. Under udbruddene blev finkornede askepartikler slynget højt til vejrs og drev med vinden ned over Molerhavet. Her sank de til bunds og dannede et tyndt lag på havbunden. Hvert lag repræsenterer således et vulkanudbrud. Askelagenes vulkanske oprindelse blev først kendt i 1883. Indtil da blev lagene opfattet som kulholdigt sand.”

Ja, så vidt, så godt. For netop det sidste fortæller noget om det næste sted vi skal se. Vi går lidt længere hen ad kysten og kommer herved hen til Svenskehulen. Denne er resterne af en gammel minegang (stolle) gravet nær ved foden af den molerklint der nu kaldes Stolleklinten. Arbejdet blev udført af svenske krigsfanger i perioden 1809-13 i et forsøg på at finde kul. Man gravede ca. 50 meter ind i klinten, men forsøget blev opgivet, og i dag er der kun nogle få meter tilbage af hulen grundet havets nedbrydning af klinten. Men lidt skal også have ret, nogle få Rold Skov-venner skulle selvfølgelig prøve at kravle ind i hullet.

For at komme tilbage til det høje terræn, må vi et stykke vej tilbage forbi Den Røde Sten. Men snart efter går der en smal sti skråt op langs klinten. En af dem, der virker ligesom hold-kæftbolcher. Og nok engang kommer vi op på et dejligt stykke kuperet overdrev. Et sted, hvor der er et flot kig ned mod fjorden, er der indrettet en lejrplads med bålsteder og tre permanente shelters, mens der andre steder går græssende køer. Efter passage af disse herligheder kommer vi så tilbage til Rødstenvej lige før de to store molergrave. Men denne gang holder der ikke nogen bus. Efter aftale er denne kørt op på parkeringspladsen ved Stendal Høje oven for Bette Jenses Hyw. Så apostlenes heste må altså også bringe os dette stykke vej tilbage. Til gengæld havde vi forceret den største terrænforskel, man kan opnå på Fur, nemlig fra Limfjorden til 76 m. over daglig vande.

Hermed er dagens traveture slut, og nu skal vi på museum. Bussen kører os derfor direkte ned til Fur Museum i Nederby. Museet på Fur er et naturhistorisk og kulturhistorisk lokalmuseum, der rummer en enestående samling af 55 millioner år gamle fossiler af international klasse. Det fortæller således om regionens landskaber og undergrund – en historie, der spænder fra det tropiske molerhav til istidens arktiske kulde, hvor store ismasser formede Danmark. Den kulturhistoriske del fortæller om en ø, hvor det har været godt at bo siden slutningen af sidste istid. For som de siger på museet: Det er lige meget hvor man graver på Fur – fortiden dukker op af mulden. Ja, spændende var det. Når man lige havde gået på stranden langs molerklinterne, forstod man ligesom bedre, hvor stor en arbejdsindsats der ligger bag en samling som denne. Eller gjorde man?

Efter museumsbesøget og lidt tid til at gå rundt i Nederby, var den del af turen, som handlede om at udforske Fur nu ført tilende. Vi lader derfor bussen transportere os ned til Stenøre så

der var god tid til at nyde en is eller andet før vi skulle færgeres retur til Salling. Her fortsætter vi straks turen til Sundsøre, for nu skal vi til Hvalpsund, hvor en middag med tilhørende vine og efterfølgende kaffe venter på Færgekroen. Den gode Knud havde nemlig administreret turen så godt, at der var vin til alle 'på rederiets regning'.

Som sædvanligt var der højt humør med sang, latter og megen snak. Vi havde allerede på udturen sunget Agnes Bachs 'Bussang for Rold Skovs Venner - - - -', dog med Hanne Lises lette omskrivning, og nu gjaldt det så Jeppe Aakjærs gode gamle 'Jens Vejmand'. - I vore moderne tider *måtte* det ske. - Der er kommet en pendant til 'Jens Vejmand', der handler om hans kone, kaldet 'Stine fra Fly'. Egentlig ikke skrevet så ringe endda. '*Så syng da, Danmark, lad hjertet tale*', står der forrest i højskolesangbogen, og når Käthes gode sangstemme lægger for, er det da heller ingen sag at få begge vore medbragte sange til at runge.

Og, da det nu *var* vores 20 års beståen, vi fejrede, benyttede fmd. lejligheden til kort at ridse vores historie op. Her blot gengivet i uddrag. Han måtte dog desværre indlede med at beklage, at Helge og Pernille ikke kunne være med.

Som højdepunkter i vores lange virke kunne vi nævne de tre weekends til henholdsvis Læsø, Samsø og Lovns. Dernæst vore to store ture til Harzen og Bornholm og endelig den seneste weekendtur til skovene omkring Silkeborg. Men, pointerede han, vi må ikke glemme vores dejlige Rold Skov. Det er den, vi holder af og det er her, vi hører hjemme.

Fmd. kom også ind på, at den nuværende bestyrelse også er blevet 20 år ældre og selvsagt ikke kan blive ved i al evighed. Selvom det ikke er aktuelt lige nu, så vil den dag jo komme, hvor andre bliver nødt til at tage over. Men vi har dog stadig mange gode ideer på lager og vil nu foreløbig se hen til, at Rold Skovs Venner kan holde 25 års jubilæum i 2012. Så derfor, sluttede han. Lad os sige hinanden, og ikke mindst vores fremragende turleder, Helge, tak ved at skåle og udråbe et højt hurra for Rold Skovs Venner.

Herpå tog Käthe ordet og sagde Hanne og Knud tak for dagens arrangement. En tak, som vi alle kunne bakke op om. Thi som tidligere nævnt, havde vores sekretær og hans Frue jo atter engang påtaget sig det praktiske arbejde med at arrangere en dejlig tur. Jo – I kan bare det dér. Herefter var det blevet tiden for at vende hjem mod vore respektive destinationer i Haverslev og Aalborg. Men glæd jer venner. Godt nok var turen slut, men den var jo samtidigt starten på en forhåbentlig god og spændende efterårssæson.

Tur 6.

”Det er spændende og indholdsrige vandreture, hvor Qvistorff fortæller om skoven og dens seværdigheder, men det er også muntre ture, hvor drilleriet er i højsædet, og hvor turlederens 'faren vild' er en del af morskaben.” Sådan står der at læse i vores fine turbrochure, og man kan kun sige, at turlederen levede op til sidstnævnte på turen den 14. oktober.

På en tur, der skulle forløbe gennem Astrup Nørskov og Hellum Skov, var det oplagt at starte fra den store parkeringsplads lige østen for Madum Sø, og turen går da også straks ned langs søen, før Helge fører holdet mod øst ind i netop Astrup Nørskov. Først efter en tids vandring stopper han op, idet han ikke syntes, at de 82 deltagere havde skullet stå i den kolde vind nede ved søen. Af hensyn til de, der ikke kender historien om Madum Sø, fortæller jeg den så her i stedet for, siger han. (Her blot gengivet i den korte version). Madum Sø er vist nok Himmerlands største. Jeg siger vist nok, fordi der er kommet en reableret sø øvre i Vesthimmerland, men den er jo mere eller mindre kunstigt anlagt. Madum Sø er 212 ha. stor og omkredsen er 7 km. Den er 9 meter dyb på det dybeste sted og den er meget klar, fordi den er næringsfattig. Efter disse faktuelle oplysninger følger så historien om borgen, der sank ned i søen som straf, fordi præsten fra Astrup var blevet tilkaldt for at forrette en død, men i stedet for fandt en forklædt gris liggende i sengen.

Jeg bad engang min dykkerklub i Randers om at komme herop, for at vi kunne gå tværs over søbunden i en lang linie, fortsætter Helge. Ikke så meget for at se borgen, men mere for at se, om der var hold i dét, at Madum Sø og Store Blåkilde står i forbindelse med hinanden. For der siges jo, at Store Blåkilde er udløbet for Madum Sø. Vi skulle også se, om der var nogen kildevirksomhed i bunden af Madum Sø. Vi var mere end 40 dykkere, som to og to svømmede hele vejen ned gennem søen, men vi kunne ikke se noget, der tydede på at der var kildeaktivitet.

Derimod var der noget andet, som var meget ejendommeligt og spændende. Når de, der var ved siden af mig dykkede ned til bunden og bevægede finnerne, stod der en 'røgsky' op bag ved dem. Jeg syntes, at det var underligt og dykkede ned til bunden, hvilken jeg sådan bare lige kunne stikke hånden ned igennem. Det er netop fordi Madum Sø er så næringsfattig, at blade og andet bare ligger på bunden og bliver findelt, men ikke forgår. Man *kunne* faktisk dykke hele vejen ned igennem dét, der tilsyneladende så ud som mudder. Det var ikke særlig behageligt, men på en måde meget spændende.

Helge slutter så med at sige, at han vil omtale nogle kendte personer, der har haft tilknytning til Madum Sø. Det drejer sig især om fem personer, men jeg vil holde jer på pinebænken lidt endnu. Det vil komme i løbet af den videre tur.

Vi fortsætter derfor vor vandring, men nu mod syd i retning af Brændmosen. Men allerede her udmærker turlederen sig ved at 'fare vild' for første gang, idet vi kommer lidt for tidligt ud til åben mark med udsigt over til det tidligere skovløberhus, Søbakkehus. Helge fortæller, at det oprindeligt hørte under Willestrup, og at han på et tidspunkt var meget interesseret i at købe det, men Vincents Iuul ville ikke sælge det. Men det har han gjort senere. Helge anbefaler, at man ved lejlighed lister sig op til huset nede fra Madumsøvej for at se skovens vel nok største bøg med hensyn til antal af stammer. Den er enorm, siger Helge, jeg tror, at der er omkring 50 stammer.

Turen går atter ind i skoven norden om Brændmosehus. Terrænet er meget smukt med bakker og dale, og træer, der står med et løvhang i de allersmukkeste gyldne farver. Ved I, hvor mange blade, der er på sådan et stort træ?, spørger Helge og giver selv svaret. Man regner med, at en stor bøg har imellem 700 og 800.000 blade. Man har regnet det ud næsten på blad. Det har man gjort i Tyskland ved at indhulle et stort træ i plastic og derefter ryste det med en rendegraver. Man fandt frem til antallet ved f.eks. at tælle 2.000 blade op, se hvad de vejede, og så bare veje resten.

Helge fortsætter nu med at for tælle om folkemindesamleren Evald Tang Kristensen, (1843 til 1929). Han var oprindeligt lærer, men fik den idé at rejse rundt i Jylland for at tale med de gamle og skrive ned, hvad de sagde. Hvor Svend Grundtvig, der for alvor havde sat gang i indsamlingen af folkeminder, korresponderede med sine meddelere, foregik Tang Kristensens indsamling mest på rejser, og gerne til fods. Det er utroligt, hvad han har samlet, og han fik da også megen ære for det, idet han i 1888 kom på finansloven, hvilket satte ham i stand til helt at hellige sig folkemindearbejdet.

Evald Tang Kristensen kom også her til egnen, og det var en oplevelse for ham. For to af de mennesker, der har bidraget aller, allermest til de tusindvis af sider, som han har skrevet, var her fra egnen. Den ene, Jens Christensen fra Oplev, var den person af alle de hundredvis af mennesker, han havde mødt og skrevet ned om, der kunne fortælle mest. Blandt meget andet kunne Jens Christensen fremsige et rim på 200 vers. Der var noget besynderligt ved Jens Christensen, som ikke Evald Tang Kristensen, men andre har fortalt om. Han fik hukommelsestab hver eftermiddag. Han havde været med i krigen i 1848, og havde da fået en granatsplint ind i hovedet, hvilket forårsagede, at han fik hukommelsestab hver eftermiddag i et par timer. Når han så vågnede op igen, kunne han fortælle videre, og mange af de sagn, vi har om Rold Skov, kommer netop fra Jens Christensen. Jens Christensens søn skulle også gå hen og blive kendt. Det var billedhuggeren Anders Bundgaard, som jo var i pleje nede på Bundgaard

ved Ravnkilde, og derfor tog navnet Bundgaard i stedet for Christensen.

Alt dette har ikke noget med Madum Sø at gøre, men der var en anden her ved Madum Sø, som Evald Tang Kristensen har fortalt om. Der var endda to, en far og datter, og de er bestemt ikke umuntre. De boede faktisk lige der, hvor vi startede, med dem vil jeg først fortælle jer om senere på turen.

Vi går derfor lidt videre gennem det smukke terræn, men snart efter stopper Helge igen op og siger. Forestil jer, at vi er tilbage i 1800 tallet. Da var der ikke så meget som ét træ her. Det ved vi, fordi maleren Hans Smidth har lavet en tegning af Madum Sø og området her øst for søen. Hans Smidth er nummer to af de personer, jeg gerne vil fortælle om i dag. Han blev født i 1839 og døde i 1917. Når man ser tegningen af søen og her over imod, er Thorup Kirke det eneste, der bryder heden og søen. Ellers er der intet, ikke så meget som ét eneste træ.

Hans Smidth gik på Kunstakademiet, men måtte afbryde studierne af økonomiske årsager, hvorefter han fik privatundervisning hos bl.a. maleren Vilhelm Kyhn. Han begyndte så at male her i Jylland, og hvor Evald Tang Kristensen gjorde det i ord, så gjorde Hans Smidth det i tegninger og malerier. Han blev Jyllands maler. Med tiden blev hans økonomi bedre, og når jeg siger det, så var det pga. en anden mand, som også havde tilknytning til Nordjylland, nemlig Frederik Læssøe Smidth, der bl.a. var med til at starte Aalborg Portland Cementfabrik. Når jeg drager F.L. Smidth ind i det her, så var det fordi, han understøttede Hans Smidth økonomisk. Og da F.L. Smidth var mangemillionær, var det heller ikke noget problem, og der var også sund fornuft i at understøtte Hans Smidth, for de havde trods alt samme navn. Ja, mere end det, de var nemlig brødre, slutter Helge denne del af sine beretninger om personligheder med tilknytning til Nordjylland.

Vi går nu mod vest ned gennem en stor dalslugt, drejer så igen mod syd for atter at stoppe op kort efter Ravnsbjerg.

Vi befinder os stadig i den del af skoven, som tilhører Willestrup Gods, hvilket får Helge til at fortælle om godsets tilblivelse og tilhørsforhold. Willestrup har lige siden det blev bygget været i familien Juuls eje. Det var rigskansler Axel Juul, der byggede det første Willestrup, og da grevefejden kom i 1534, blev han efterfølgende udset til at dømme, om bønderne havde været på kongens eller på Skipper Klements side. Det skete efter et omvendt retsprincip, således at bønderne skulle bevise, at de havde været på kongens side. Kunne de ikke det, blev de fradømt deres gårde, hvilket var ensbetydende med, at store dele af bondestanden ikke længere var selvejende. Med dette retsopgør blev Axel Juul en uhyre velhavende mand. Det er der skrevet en bog om. Jeg har ikke selv læst den, men det har fmd. – fortæl om den.

Bogen hedder 'Ravns Føde', og det er netop disse historiske forhold, som forfatterinden Hanne Reintoft har beskrevet i form af en roman, som jeg stærkt kan anbefale at læse. Med vores kendskab til Rold Skov og de mennesker, der har levet her på egnen er det tydeligt at se, at hun har sin research i orden. Hun levendegør så 'bare' et persongalleri af mennesker så man føler, at tingene foregår lige her og nu. Handlingen udspiller sig netop i tiden omkring Grevens Fejde, hvor de, der havde været imod kongen kunne blive dømt på deres hals. Der fandtes dog en ordning, der kaldtes halsløsningen. Denne indebar, at hvis man sagde sin ejendom fra sig, kunne man slippe for at blive henrettet. Det var en ordning, som adelen og godsejerne forstod at udnytte, og således også her på Willestrup. Willestrup var på det tidspunkt 'kun' en pæn stor gård, men da Axel Juul både var landsdommer og godsejer, fik han efterhånden samlet sig store rigdomme og tilliggende af jord sammen. Hanne Reintoft bekræfter således i sin bog den historie, som Helge lige har fortalt.

Willestrup er et meget kønt gods, fortsætter Helge. Da jeg skrev bogen 'Slotte & Herregårde i Nordjylland', var jeg ude at se 91 af de 92 godser, der er, og vel at mærke indvendigt. Min datter, Christine, var med til at researche, og en dag efter at bogen var udkommet, talte vi om hvordan det havde været. Jeg sagde da til hende, prøv lige at skrive ned, hvilke tre godser, du

syntes var smukkeste udefra, og hvilke tre du syntes, der var smukkeste indvendigt, så gør jeg det samme. Det skægge var, at det, der var smukkeste indvendigt også var det udefra, men desværre kan man ikke komme ind og se Willestrup, idet godset er et privat hjem, må Helge beklage som afslutning på den historie.

På vores vej videre østover passerer vi, vist nok igen lidt uden for ruten, to gårde. Først den røde 'Ovehøj', der sandsynligvis har navn efter en nærliggende gravhøj, og lidt senere en gård, der tydeligvis også satser på kanosejlads. Her drejer vi til venstre og går op mod vejen til Dronningbjerg, og nu var det blevet tid til frokost. Men tænk, turlederen delte ikke ud af sin turlederchokolade, for det måtte Freja ikke se pga. dårlig mave.

Efter denne velfortjente pause fortsætter vi hen forbi Dronningbjerg og følger herpå Astrup-Siem vejen et kort stykke vej mod nord inden det atter går mod vest lige på grænsen mellem Astrup Nørskov og Hellum Skov, og dermed også lige på grænsen mellem Willestrup og Lindenberg godser. Ved første skovvej til højre stopper Helge så op for at fortælle om de sidste, af de fem kendte personer, han vil fortælle om i dag, Acton Friis og Johannes Larsen. Acton Friis var et multitalent, siger Helge. Han kunne skrive og var en fremragende tegner og musiker. Omkring 1930 tog han rundt sammen med maleren Johannes Larsen nede fra Kerteminde. De to rejste sammen, først til de danske øer og skrev et vidunderligt værk, der netop hedder "De danskes Øer", hvor Johannes Larsen tegnede og Acton Friis skrev teksten, men også lavede portrætter af alle de spændende mennesker, som de mødte på turen. Så skrev de et værk, der hedder "De Jydere Land", og senere et, der hedder "Danmarks store Øer", altså Fyn og Sjælland. Jeg synes, at det er det fornemste, der er gjort med hensyn til topografiske værker i Danmark, siger Helge. Ingen har kunnet gøre det bedre.

De fortæller meget om Rold Skov i "De Jydere Land". Acton Friis fortæller bl.a. at de kommer til hederne herude ved Hellum og Asp, og at det er de styggeste heder, de har truffet på i hele Jylland. De fortæller, at der i 1930 havde man stadig det helt sorte Jylland herude. Heldigvis er der en del af hederne tilbage, men man ser dem ikke lige umiddelbart. Hvis man kommer kørende fra Asp gennem Rauf til vestsiden af Madum Sø, ja, så kører man lige forbi dem, men man ser dem ikke, fordi de er gemt bag træer og er delvis tilvoksede. Jeg mener, de burde fredes, siger Helge.

Vil I vide noget om hvordan Rold Skov så ud den gang, så gik til Acton Friis, han har virkelig skrevet fremragende, fortsætter Helge. Han og Johannes Larsen var jo på besøg hos den daværende statsskovrider, Poul Lorenzen og fortæller meget om ham. Poul Lorenzen kom jo netop herfra, (ja, faktisk ikke ret langt fra hvor vi nu står), fordi hans far var skovrider på godset Lindenberg. De boede på Thorup Hedegaard, der ligger lige her henne, og som jeg har et helt særligt forhold til. Jeg anede ikke noget om det, men mange år efter, at jeg var kommet hertil, fandt jeg ud af, at min familie i virkeligheden stammer her fra Thorup Hedegaard. Den første Qvistorff i Danmark kom og boede på Thorup Hedegaard da den blev bygget. Han kom med det formål at opdyrke den hede, som Lindenberg ejede her.

Også vi går ind på Lindenburgs område ad den lille skovvej, men straks efter drejer vi atter mod vest og følger denne vej til vi når frem til den nordlige af Langmosens to grene. Langmosen er en af Rold Skovs store seværdigheder, det er den bedst bevarede højmoser i landet, siger Helge. Vi ser den bedre, når vi kommer helt hen i den vestlige ende. Så kan man stå højt oppe og se ned over den. Men jeg vil lige fortælle jer historien om en mand, der har boet oppe i det nordøstlige hjørne af Madum Sø. Evald Tang Kristensen har skrevet om ham. Han hed Lun Hans, eller rettere sagt, Hans Lund. Han boede i det som Evald Tang Kristensen kalder et 'kaborkeværk'. Et lille hus, der var uendelig småt indrettet. Evald Tang Kristensen fortæller, at han havde hørt om Lun Hans og gerne ville have ham til at fortælle sine historier. Da han kom ud til huset, så han, at dette bare var bygget ind i en skrænt af kampesten og ler, og at taget bare bestod af granris. Der var et bord men ingen stole, man sad kun på kampesten, og Hans – ja, han lå splitternøgen i sengen med undtagelse af en trøje. Til livets opretholdelse

havde Lun Hans arbejdet som træskomand og kostebinder, ligesom han også havde gået fra gård til gård som skorstensfejer så længe han havde kunnet klare det. Tang Kristensen siger, at af alle de steder, han havde besøgt i Jylland, da var dette det næstmest fattigste.

Datteren Jensine boede der også. En dag, hvor Evald Tang Kristensen var der, spurgte Jensine om han ville have en mellemmad og en kop kaffe. Men til Tang Kristensens forundring tog hun et andet brød som hun skar en skive af til faderen. Tang Kristensen spurgte hende hvorfor de ikke spiste af samme brød, hvortil hun svarede, at faderen var på fattighjælp, og at det var en kone i Akselterp, der havde påtaget sig at levere maden til ham. Konen var dog ikke særlig renlig. Når hun havde slået dej op til brød, sad hønsene ofte på kanten af dejtruget og klattede ned i det. Så det sker ofte, at der er klatter i brødet og det vil jeg ikke spise, forklarede Jensine alt imens faderen hørte på det.

Tang Kristensen fortæller meget om Lun Hans, og det fantastiske er, at han har taget billeder af både Hans og huset. Der er lavet en meget flot bog med masser af de personer, som Tang Kristensen har mødt, og som han især syntes, var spændende. Den person, der pryder forsiden på denne store bog, er netop Lun Hans, siger Helge helt andægtigt.

Til slut fortæller Helge en historie, der også foregår her ude på Hellum Hede. Her boede husmand Jens Lassen. Han havde 14 tdr. land, og det var en familie, hvor der kom mange børn, en syv-otte stykker i alt. Jens var også krybskytte. Dog ikke så meget, at han nogensinde blev snuppet og buret inde, men de var meget på vagt over for ham. Det var altid om natten, han var ude at skyde, og det var svært, sagde han, for der er sådan et ugunstigt lys. Men som han også sagde, 'Selv paradiset er jo ikke fuldkomment'.

En nat, hvor han havde været ude, var der blevet sladret, og politibetjent Hoby fra Skørping og skovfogeden tog ud til huset. Gode råd var dyre, men da han så dem komme, sagde han til konen, 'Skynd dig ind i sengen'. Dyret blev så også smidt ind under dynen, og lige idet Hoby og skovfogeden kom ind i huset, kom Jens ud fra rummet, hvor konen lå og skreg. Jens havde blod over det hele og råbte, 'Ja så er det blevet tid for mutter og 'Madammen' er et kommen'. Med 'Madammen' mente han selvfølgelig jordmoderen, og det kunne de to mænd jo sagtens tro på, da familien havde mange børn. Da de således var blevet klar over, at her havde *de* ikke noget at gøre, forsvandt de bare igen, og Jens kunne ånde lettet op.

Til allersidst får fmd. lov at omtale de nyeste fund, som vi har gjort om gamle Johan Heinrich Qvistorff på Thorup Hedegaard. Det er gennem årene blevet en skik, at vore medlemmer får del i den spændende historie, som det er at kortlægge denne pioners liv og levned. Denne gang har vi fulgt hans rejserute i 1774 fra Ahrensburg over Lübeck, København og Aalborg til Lindensborg og Thorup Hedegaard.

Hermed var det slut for denne gang. Der var nu blot tilbage at gå den forholdsvis korte vej ud til vore biler. En ikke bare dejlig, men også en historisk interessant tur var til ende.

Tur 7.

For vore mangeårige medlemmer, er det vist ikke mere en hemmelighed, at der vanker gløgg og æbleskiver til alle på novemberturen. Men for bestyrelsen er det stadig *lidt* morsomt, at se overraskelsen i nye deltageres øjne når vi pludseligt kommer frem til en bålplads, hvor alt står klart til dette traktement. Denne gang skulle det foregåovre på den gamle bålplads lige oven for Mosskov Pavillon.

Mødestedet er derfor i dag, søndag den 18. november, sat i Grøndalen ved Rebild Skovhuse. Herfra begiver Helge sig straks efter velkomsten ud på turen med de der fremmødte personer. 90 i alt. Ruten går hen forbi Bitte Hedekrog og videre over mod Tøtteruphus, hvor Helge fortæller om de mange nye søer i Rold Skov, bl.a. den, der ligger i Havemosen. Umiddelbart efter Tøtteruphus fortsætter vi i en bue mod øst og syd og kommer derved forbi et vandhul, der netop er opstået, fordi man har hævet vandstanden i Havemosen.

Jeg er sur på formanden, siger Helge pludseligt. Jeg er også sur på min kone, og det kommer sig af, at de rotter sig sammen mod mig. Jeg skal senere fortælle jer hvorfor, men det værste ved det er, at de nok har ret. *Jeg* har nu ikke i sinde at give dem ret, jeg vil kæmpe imod hvad de siger, slutter Helge lidt kryptisk og lader turen gå videre langs jernbanen til vi atter stopper op lige før de to skovløbersteder Arnebakkehus og Mosskovhus.

Jernbanen her åbnede den 18. september 1869, siger Helge. Det var englændere, der byggede og ejede den, og ingeniørerne boede i de to huse, som blev bygget samtidigt med banen. Så kommer spørgsmålet. Hvorfor hedder det Arnebakken? Helge giver dog selv svaret og fortæller, at det intet har med nogen som helst ved navn Arne at gøre. Det kommer derimod af, at området i fordums dage hed Agernbakken. Og det fortæller os, at der her på stedet har været egeskov, og deraf navnet agern.

Vi går nu under banen og videre op mod Klænghuset og Mosskovgård, men stopper dog op da vi når frem til Mosskovbøgen, eller Laust Christensens Bøg. Her vender Helge atter tilbage til indvielsen af jernbanen i 1869, og fortæller om kongens rejse med skib til Aalborg, hvorfra indvielsestoget skulle udgå. Ligeledes om hvordan der på hver station var en festlighed hvor kongen talte, og hvert sted sluttede med ordene: Grüss, grüss og velsiknelse til vort kære Jylland. Kongen var jo af tysk afstamning og talte derfor et lidt gebrokkent dansk.

Helge omtaler også bogen Navnkundige træer i Rold Skov, hvor Laust Christensens Bøg netop er et af disse. Træet blev i sin tid plantet ved den ene af de 3 mosskovgårde, der engang lå her på stedet. Nu er der kun skovridergården Mosskovgård tilbage. Man har siden hen fundet ud af, at Laust Christensen har nulevende slægtninge lige her i vores midte, hvorfor Helge beder ØP om at fortælle den historie.

Laust Christensen boede i en af de 3 gårde, der var her nede, siger ØP. I 1902 plantede han bøgen her. Det har jeg fra et familiemedlem på min kones og Pernilles side. Hun har fundet det omtalt i et gammelt skrift nede på landsarkivet i Viborg. Hele Mosskov slægten, som nu lever i både Nørresundby og i Vendsyssel, stammer her nede fra de 3 gårde. De købte navnet Mosskov, og de gav 31 kroner for at få det. Man har talt, at der skulle være 28 stammer på træet, men man kan jo godt se, at nogle af dem er fældet og at træet ikke har det så godt mere, slutter ØP denne beretning.

Vi må naturligvis også stoppe op ved Klænghuset. Her fortæller Helge om hvad det vil sige at klænge, hvilket er en proces, hvor man varmer koglerne op så man kan slå frøene ud. Det var Jens Hvass, som tog initiativ til at oprette en produktion af nåletræsfrø. Han var meget interesseret i planteavl og ville gerne producere nogle fine frø, som også var eftertragtede til udsåning på andre skovdistrikter. Nu klænger man ikke mere frø her i Rold Skov. Det foregår centralt under Staten, og man bruger nu Klænghuset til mødelokaler.

For de, som ikke før har set skovridergården, anbefaler Helge, at man lige går derhen, mens resten af holdet venter. Velsagtens har de fleste jo nok set Mosskovgård, men som det er blevet omtalt på flere tidligere ture, er der blevet bygget et nyt kontorhus pga. omstruktureringen i statsskovvæsenet. Og man kan kun sige, at det er blevet et rigtigt flot hus, som passer særdeles godt ind i miljøet, idet det er opført af sortbejset træ og har stråtag. Ja, faktisk er det blevet intet mindre end en værdig pendant til Klænghuset.

Da vi alle atter var blevet samlet, fortsættes turen op over Jamborettepladsen, hvor vi stopper op på bakken med den store bøg. Det er så smukt et træ, siger Helge, men det er nu ikke det, jeg vil tale om, men derimod om to af Danmarks oprindelige træarter – egen og fyrren. Helge omtaler hvordan de begge led hårdt ved en intens brug til tømmer gennem årtusinder, lige til vi var nede på kun at have 3% skov i 1805. Det var dog gået værst ud over fyrretræet. Så meget, at da man nåede 1700-tallet var der ikke mere dansk fyr tilbage. Alt det fyr, som vi har nu, er af udenlandsk oprindelse.

Der var dog en mand på Læsø, som i 1780'erne så seks små fyrretræer oppe på Nordmarken. Han må have vidst noget om fyrretræer, for han gravede dem op og plantede dem hjemme på

Bangsbogårde. De fire gik ud straks, et andet senere, men ét af dem levede. Der opstod senere nogle gevaldige diskussioner om at træet var den ægte vare. I dag skændes videnskaben ikke mere, der *er* sagt god for Bangsbofyrren, og frø fra det gamle træ er plantet ud i arboretet i Hørsholm. Og Bangsbofyrren selv, ja den lever i bedste velgående.

Forhenværende skovrider Poul Lorenzen, som var meget historisk interesseret, fik også nogle frø fra Bangsbofyrren og fik et træ til at gro her i Rold Skov. Da Helge skulle skrive den store bog om Rold Skov, opdagede han, at der i arkiverne på Mosskovgård stod, at Poul Lorenzen havde plantet en aflægger af Bangsbofyrren på et givent sted i skoven. Det overraskede Helge meget, så der var ikke andet at gøre, end at han sammen med skovrider Uffe Laursen måtte ud for at finde den. Men der var desværre ikke mere nogen fyr at finde på det pågældende sted. Helge tror, at en eller anden skovløber har set, at der stod en fyr, som ikke lige skulle være der på stedet, og så han man bare fældet den.

Da vi jo står lige midt på Jamborettepladsen, fortæller Helge også om baggrunden for hvordan Jens Hvass fandt på at lave den, og om hvordan den fik sit navn. Der kunne være ca. 7-8.000 spejdere her på pladsen, siger Helge, men bliver straks rettet af ØP, som siger, at det 'kun' var 800, der var plads til. Der udspandt sig nu en større diskussion. Nogle bakkede ØP op, mens en dame sagde, at hun også havde været på jamborette, og at de da var flere tusinde. Men, som Helge diplomatisk sagde for at slutte diskussionen af: "Det kan man da finde ud af".

Han fortsætter så med at fortælle om hvor fantastiske disse jamboretter var. Herunder nævner han blandt andet Stenalderjamboretten og den, der handlede om Borneo, hvor man byggede en stor Borneo-hytte. Senere opførte man den ene bygning efter den anden, men nu er der kun den, der på en lejr fungerede som sherifkontor tilbage. Den forsøger man at bevare.

Lige før vi går ud af det egentlige jamboretteområde stopper Helge igen op for en kort stund. Vi står på det sted, hvor der engang blev rejst en mægtig portal ind til lejrområdet. I dag er der kun den ene af de to mægtige betonkolosser, der bar portalen, tilbage. Helge kommer ind på det, at en historie kan udvikle sig dramatisk. Jeg har også hørt historien om, at disse kolosser var sat op af Nazi-tyskland for at spejderne ikke kunne overfalde skovløberne, som befandt sig udenfor lejren. Sandheden er dog, at Nazi-tyskland intet som helst har med den rædsel at gøre. Det var en arkitekt fra Randers, hvis barn skulle med på en jamborette, som tog ud til Preben Møller, fordi han syntes, at der skulle være en indgang til jamborettepladsen. Preben Møller syntes, at det var da en god idé, det kunne da være meget pænt. Arkitekten tegnede så en mægtig cementportal, der skulle gå tværs hen over vejen her. Preben Møller blev dog noget chokeret da den stod færdig, for han var overhovedet ikke blevet klar over hvilket monstrum det var, der skulle laves. Den stod her så i nogle år, indtil man endelig fandt ud af, at nu kunne *det* være nok.

Her var det så, at drillepinden kom op i Helge, hvilket gav sig udslag i følgende ord: "*Nogle vil sikkert synes, at det er beklageligt. Andre vil synes, at det er udmærket. Men – vi har en ret lang tur i dag. Så derfor vil jeg fra nu af og indtil vi når ned til Røverstuen holde min mund. Jeg vil henstille til at tempoet bliver lidt højere, og når vi engang når ned til Røverstuen og skal have frokost, vil jeg henstille til pengeopkræverne, at de ikke snakker så meget, men får lettet rumpen en smule og får indkasseret hurtigt. For vi har faktisk en 14-15 km. at trave i dag. – Forstået?*".

Men hvad sker der et 'øjeblik' senere? Henne på bålpladsen åbenbarer der sig et dejligt syn. Og altså stadig til overraskelse for nogen. Vore to venner fra hjemmevernet, Bo og Michael, er atter mødt op medbringende alt deres udstyr til at varme gløgg. Birgit og Hanne har været her fra morgenstunden og skabt lys og hygge (bålet velsagtens med hjælp fra 'drene'), og Karin har medbragt 600 varme æbleskiver til at tage den værste sult. – Og tak for det til jer alle, det er dejligt når tingene 'klapper'.

Veltilpasse og velfornøjede fortsætter vi nu turen tilbage til vestsiden af jernbanen. Vi går gennem tunnelen nede ved Mosskov Pavillonen og drejer straks til venstre hen mod Mosskov-

egen, hvor vi vælger skovvejen til højre. Snart efter får vi det første indtryk af det arbejde, der er sat i gang med at bringe arealerne omkring Store Økssø tilbage til at henligge som mose. Det, der er fældet her, er begyndelsen til den del af Store Økssø Mose, som skal komme her, siger Helge. Der er jo allerede fældet meget store arealer fra søen og ind i skoven for at retablere den mose, som man var begyndt at dræne væk i 1865 og især under 2. verdenskrig. Det, man plantede i mosen blev aldrig til noget særligt, hvorfor man har besluttet sig til at retablere mosen, hvilket jeg synes, er helt rigtigt, men som min hustru og fmd. konspirerer om og synes, at det ikke er rigtigt hvad jeg siger. De kan ikke li' det. Men når engang de bliver gamle og kommer her forbi, så vil de kunne se, at det var mig, der havde ret. Men de har åbenbart ikke evnen til at kunne se fremtiden og hvordan det vil komme se ud engang. Så lad dem endelig være sure og bagstræberiske.

Og hvad er der så at bemærke til denne svada? Kun dette – nå det var altså derfor, han var sur på sin kone og formanden. Vi håber dog, at han nu var kommet af med sine frustrationer over at være kommet i mindretal. (Det skulle snart vise sig, at det var han ikke).

Kort efter dette stop drejer vi til venstre ad den skovvej, der hedder Roldvej, og lidt efter ser vi Lille Økssø Mose på venstre hånd. Her er meget smukt, vejret er dejligt og deltagerne er blevet lovet, at vi også holder en lille pause til indtagelse af den medbragte mad. Men inden de 'får lov til at sætte sig', vender en stadig lidt frustreret Helge tilbage problematikken om det at rydde skov og lave mose. (Det er jo heller ikke rart, at have en opposition imod sig). Prøv at se, hvor smukt der er, set herfra og ned over mosen, siger han. For havde I kunnet set det før, så ville I også have kunnet set for jer, hvor smukt det nye vil blive, som de har lavet ved Store Økssø.

Vi fortsætter vores tur ned ad Roldvej, hvorfra vi lige slår et smut hen ad Røvernes Vej til Røverstuen. Da der altid er nye deltagere med, må Helge naturligvis fortælle lidt om røvernes liv og færd. Hvordan de ved hjælp af små sølvklokker blev opmærksom på de vejfarende, så de kunne overfalde dem. Han går dog straks over til at fortælle om hvorledes dette store jordfaldshul er opstået pga. at humussyre har nedbrudt kalken i undergrunden. Men – for tredje gang får frustrationerne overtaget hos vor kære turleder, idet han nu siger:

Så er der en mand, som tilfældigt kommer i forbindelse med et skrift, hvor en – jeg tror geolog-aspirant-elev-assistent – i modsætning til alle andre geologer, som har fortalt den historie, jeg lige har genfortalt, er kommet frem til den konklusion, at dette ikke er et jordfaldshul. Den pågældende mand hopper på limpinden og tror på det. Men man skal ikke altid tro på, hvad videnskaben siger. Der er i hvert fald én ting, der er rigtigt, og det er, at videnskaben altid tager fejl. Selv Newton. Nu har de fundet ud af, at der er ikke kun én tyngdekraft. Der er en seks-syv stykker.

Den samme mand siger, at når der ligger op til 50 m. sand under Hesselholt Skov, så kan dette ikke være et jordfaldshul. Jeg har derfor et lille tillægsspørgsmål. Hvordan kan det være, at der er et stort jordfaldshul derovre (Hestegraven, red.), der er et her, og der er en masse mindre jordfaldshuller her rundt omkring. Hvordan er *de* så opstået?

Da den omtalte mand tilfældigvis er med på turen i dag, svarer han Helge således: Hvis *jeg* havde været turleder, så ville jeg have indledt med at sige: Det har i mange år været geologernes opfattelse, at disse huller er jordfaldshuller. Men efter at der er foretaget nye geologiske undersøgelser her i Hesselholt Skov efter januarstormen 2005, har man fået en ny viden, der fortæller, at der ligger et lag af sand på cirka 50 meter. Dette forhindrer den kemiske proces, der får humussyre til at nedbryde kalken, således at der ikke kan forekomme jordfaldshuller. Man mener nu, at disse huller er opstået ved indsynkninger over en forkastning.

Ja, sådan er der så meget, man har en viden indtil man får en ny. Så vi er sådan set enige i, at fremtiden måske vil vise, at sandheden er en helt anden.

Da vores næste mål er de store graner oppe i Jætternes Baghave, går vi tilbage til Roldvej og derfra op ad Hintz's Vej, hvorfra et skovspor fører os ind i området. Disse træer er de højeste i skoven, siger Helge. Her er både douglas-, sitka- og kæmpegraner, der er over 40 meter høje. Indtil stormen i '81 var de højeste træer i Rold Skov nogle kæmpegraner, der stod lige i kanten af Farsø Mose. De væltede sådan set ikke under stormen, men da de træer, der stod rundt omkring dem var væltet, syntes skovfogeden åbenbart, at så skulle de også ned. Forstå det, hvem der kan. Det var synd.

De højeste træer her i Danmark står på Silkeborg Statsskovdistrikt, fortsætter Helge. En af dem har passeret de 50 meter og jeg tror ikke, at vi i Danmark har haft et træ på over 50 meter før. Han nævner herefter nogle rekorder i hele verden for træernes vedkommende. Det højeste træ i Europa står i Skotland – en douglasgran på over 60 meter. Verdens højeste træ står i USA og er 117 meter højt. Det største træ i rummeter er en cypres, der står i Mexiko, den er 58 meter i omkreds. De ældste træer, som findes i White Mountains i USA, er over 5.000 år gamle. Hvis man måler i rumindhold findes der i Amerika et træ, kaldet general Sherman, som er verdens største træ. Det har et rumindhold på ikke mindre end 1.500 m³. Så er der baobabtræet, der ville være så stort, at Vorherre måtte vende det om. Derfor ser det ud, som om at rødderne vender opad. Det ældste træ på jorden kaldes The Valley Pine. Man kendte den kun fra nogle 150.000.000 år gamle forsteninger, indtil den for nogle relativt få år siden blev genfundet i Australien. Og endelig de mest berømte træer. Ja, det vil jeg tro, må være oliventræerne i Getsemane Have. De er ikke særligt store, men det er en stor oplevelse at gå på dette historiske sted, slutter Helge sin gennemgang om disse helt specielle træer. Her blot gengivet i en meget kort form. (Utroligt, at han kan huske alt det. red.).

Fra Jætternes Baghave går vi til venstre ad Ritmestervej, hvorfra vi så drejer hen langs dét skovbryn, der vil komme i kanten af den nye mose. Vi kan se søen dernede, siger Helge. Det er et stort område, der er fældet her, og man vil fortsætte med at tage et stykke endnu. Stien rundt om Økssø som den er i dag vil blive bevaret, og så vil man lave yderligere en sti, der går rundt mellem mosen og det nye skovbryn. Så uanset hvad Per og min hustru siger. Uanset hvor meget jeg holder af dem, så må selv de kunne finde ud af, at to stier er bedre end én. I får nogle hug i dag, hoverer Helge, men hertil er der kun at svare: Det kan kun være fordi du aldrig har været 'knejt' hernede, at du siger sådan. Vi er nogle der kan huske, hvor spændende stien var, da den nærmest var en junglesti, og der knapt nok var lagt planker ud over de mange dræningsgrøfter, der gik ned til søen. I begyndelsen lå der bare granrafter.

Da jeg skrev bogen om Rold Skov, var det ikke vedtaget at lave det her, fortsætter Helge. Jeg syntes, at jeg måske kunne sige et eller andet, som kunne hjælpe en smule til at man tog beslutningen, og sagde, at jeg ville glæde mig til at stå på langdyssen derovre, og se ud over den retablerede Store Økssø Mose. Men hvad jeg ikke havde tænkt på, var, at der også er nogle bakkedrag, der går helt ud til mosen, som er meget højere, og hvorfra man kan få et meget flottere billede af mosen. Vi går derhen nu, slutter Helge.

Vi fortsætter derfor turen hen langs de mosearealer, der blev ryddet i 2004, og mens vi tager et kort stop på bakken vender Helge tilbage til at omtale det store projekt. Jeg var engang til en middag, hvor Jens Hvass også var med, og hvor han holdt en fremragende tale. Herunder sagde han noget, der forbavsede mig meget: "I al den tid, hvor jeg har været i Rold Skov, er der kun én ting, jeg fortryder. Og det er, at jeg tilplantede Store Økssø Mose. Men da der kom en forordning om plukhugst under krigen, blev jeg pålagt at tilplante mosen hele vejen rundt. Jeg fortryder det den dag i dag, men jeg havde ingen anden mulighed. Selvom jeg opponerede var der ikke noget at gøre. Skovdirektoratet gav ordre til at mosen *skulle* tilplantes".

På vores videre tur langs disse forholdsvis nye mosearealer, kan man ikke undgå at bemærke, hvorledes disse allerede har ændret karakter, således at spagnum-planterne er ved at få godt fat og øge vandindholdet betydeligt. Længst oppe ved træerne kan vi dog gå ud over den højst beliggende del af det ryddede område, således at vi for første gang går nord om tørvegraven

og derfra videre hen til Obel-familiens hus.

Da vi har mange nye deltagere med på turen, må Helge naturligvis fortælle lidt om huset og dets beboere, men også lidt om den kæmpestore bøg, der står lige uden for hegnet. Herunder historien om hvordan en lille dreng gav det navnet 'Det gamleste Træ'. Så vil jeg kun sige én ting mere i dag, siger Helge, men det er først lidt længere fremme.

Vi går nu op langs med hegnet til Økssøhus og fortsætter derfra videre indtil vi kommer frem til 'Bitte Hedekrog'. Og hvilken historie var det så, Helge ville fortælle? Selvfølgelig den om da en kone 'pest' i Hede Knuds træsko.

Nu var der ikke langt hen til mødestedet i Grøndalen. Atter en dejlig tur var til ende, og havde forrige måneds tur været en historisk tur, så må man sige, at denne tur kom til at stå, ikke bare i mosens tegn, men også i høj grad i drilleriets tegn. Sjældent har vores kære turlleder været en så - ikke bare ualmindelig god og veloplagt fortæller - men også en ualmindelig stor og veloplagt drillepind. - Bare fordi Pernille og undertegnede engang kom til at sige, at det er altså *lidt* synd, at fælde *så* mange træer rundt om søen.

Tur 8.

Det var ikke under de bedste odds fra vejrgudernes side, vi skulle afvikle vores juletur den 9. december. Ja, faktisk var de så ringe, at både turlleder og fmd. virkelig var bekymrede for om der overhovedet kom nogle deltagere. Ikke bare for at gå tur, men også for at være med til den efterfølgende julefrokost på Røverstuen.

Men hvad skete der? Hele 86 personer dukkede der op, hvoraf de 81 endda ville være med til frokosten. Med dette massive fremmøde måtte selv vejrguderne give op overfor de seje Rold Skov-venner. Ikke en dråbe regn gav de fra sig førend vi var tilbage i Rebild, hvor en overraskelse ventede os. Mere herom senere.

Da vi havde besluttet, at den forholdsvis korte travetur denne gang skulle foregå i Rebild Nordre Bakker, gik vi straks fra nationalparkens parkeringsplads over til den åbne græsmark på hulvejens modsatte side, og derfra videre op til Ravnkildestiens øvre ende, hvor Helge så stopper op ved den store Rold Skov-bøg. Her starter allerede 'spillet'.

Hvad f.... var det nu jeg ville sige? spørger Helge. Nå, er du blevet gammel? svarer Käthe. Ja, jeg vil ikke være ældre, jeg vil gerne være gammel, fordi, når man har lidt med sproget at gøre, så ved man jo godt hvordan bøjningerne går. Og bøjningen af gammel, den er faktisk gammel, ældre, ældst. Så det er et helt paradoks, at når man nu løber på folk som er gamle, så kalder man dem for ældre, fordi det er gamlere end gammel. Jeg kan ikke huske hvad jeg ville sige med det! Åh jo, jeg kom til at tænke på xx, siger den venlige mand.

Efter at have fortalt om sine fortrædeligheder med at nå frem til tiden pga. at bilen ikke ville som han, fortsætter Helge med at omtale den førnævnte Ravnkildesti. Vi skal ikke den vej i dag, siger han, men I skal vide, at Ravnkildestien blev åbnet ved en stor ceremoni i august måned 1970 som en af skovens store attraktioner. I øvrigt samme dag som man også indviede Den jyske Skovhave.

Velsagtens for at glæde eventuelle nye deltagere, fortæller Helge også om Rold Skov-bøgen. Der er nok nogen, der vil sige, at det er en musebøg, siger han. En sådan kan fremkomme som følge af, at musene samler forråd og gemmer bog til vinteren. Men det er det ikke, for der er masser af den slags træer her i Rold Skov. Det er en typisk Rold Skov-bøg. I modsætning til andre bøgetræer, så kan Rold Skov-bøgen lave jordskud. Rold Skov-bøgen er det man kalder i forstsproget en proveniens – en underart af bøgen. Helge beder dog også folk lægge mærke til de få ege, der står rundt omkring, hvilke er rester af den oprindelige egeskov.

Hele den store Brunbakke er altså i høj grad præget af store bøgetræer, hvilket vil sige, at der på denne årstid ligger et tykt lag bronzefarvet løv på skovbunden. Og da vores næste mål er at

komme op til stedet hvor Timandens hus engang var placeret, går turen nu ret mod nord gennem dale og bakker op til dette sted. Og naturligvis skal vi da høre historien om Timanden og hans far, Skov Kræn. Om hvordan Timanden og dennes gode ven, Kulsvier Frederik tog til Skørping for at flikke en kiste sammen da Skov Kræn var død. Forinden havde de taget mål af Skov Kræn med strå, som de dog mistede da vognen væltede på vejen. Timanden mente dog, at han sagtens kunne huske hvor høj Skov Kræn var, men da de efter adskillige kaffepunche kom hjem med kisten, stak fødderne alligevel udenfor. Timanden ville så save fødderne af Skov Kræn, men det ville Kulsvier Frederik dog alligevel ikke være med til, hvorfor de blev enige om at 'brokke' ham ned.

(”Han var sgu. da noget stiv i det”, føjer Helge pludselig til. Og lidt efter siger han: ”Det var der vist én, der misforstod”, hvorpå han lammefromt atter føjer til: ”Skam få den, der tænker ilde derom”).

Da de havde sømmet låget på kisten sagde Kulsvier Frederik eftertænksomt: ”Timand – nu kan Skov Kræn ikke få luft”, hvorfor Timanden bare gik ind og hentede et skovbor og borede tre huller i låget. ”Så, sagde han, nu kan Skov Kræn få luft”.

Da det var vinter med meget hård frost, kunne man ikke straks få Skov Kræn i jorden inde på Gammel Skørping kirkegård, hvorfor han måtte stå i våbenhuset i ca. 1½ måned, indtil det mildnede så meget, at man kunne grave hullet. Præsten sendte så bud efter Timanden for at aftale begravelsen og bad ham samtidigt om en dødsattest. ”Jeg har ikke nogen dødsattest”, sagde Timanden, hvortil præsten svarede: ”Jamen, så kan jeg ikke begrave ham, for så kan jeg jo ikke vide, om han er død”. Hertil svarede Timanden: ”A ska` den renemæ sej dæ. Hvis han ikke var død for 1½ måned siden, så er han sgu død nu, efter at have stået derude i 30 graders frost”.

Timanden flyttede senere til Hadsund. Der er der en vej, som hedder Timandsvej, siger Helge. [Hvis det må være skribenten tilladt, at komme med en kommentar, så lad det da være denne: Som ætling af gamle Hadsundere, kan jeg da kun være stolt af, at Timandens navn er blevet udødeliggjort ved at en vej er blevet opkaldt efter ham. Og så lige i Hadsund].

Helge fortæller til slut om en episode med en norsk dame fra Bergen, som sammen med sin gamle mor, Kristiane, ville komme til Rebildfest. Moderen var født og havde boet i Rebild i 40 år, men var nu flyttet op til datteren i Norge. De ville gerne have lov til at besøge Helge, så han kunne optage den gamle dame på bånd. Hun havde så meget at fortælle.

Efter et par timers forløb blev båndoptageren slukket, og mens de sad ved kaffebordet sagde Helge til den gamle dame: ”Der var sådan en original, en drukkenbolt, oppe i Rebild, som de kaldte for Timanden. Kan du huske ham?”. ”Hvad mener du”, spurgte Kristiane. Helge gentog så sit spørgsmål og Kristiane svarede: ”Det er jo ham jeg sidder og fortæller om. Det var min far”. Det var jo ikke så heldigt sagt for Helge, men han fik sig da snakket ud af det. Ja, så godt, at Kristiane efterfølgende sendte ham et billede af Timandshuset samt Timandens dødsattest. – Selvom jeg hellere ville have haft hans dødsattest, siger Helge til stor moro for selskabet.

Vi fortsætter nu atter et stykke vej mod nord og kommer derved op på den næste bakke, kaldet Ørnebjerg. Også her finder man resterne af en gammel beboelse. Her boede eneboeren Peter Andersen Ørnebjerg, som var den mand på egnen, der vidste mest om skoven og dens historie, siger Helge. Her i Ørnebjerghuset var der en vidunderlig stue. Det var som at komme tilbage i 1700 tallet, så fuldstændigt bevaret var den med bilæggerovn, det gamle ørnebjerg-bord, slagbænk og tøsebænk. Pigerne skulle jo ikke sidde for godt og for længe. De skulle jo bare tilbage til køkkenet og lave noget der, vover Helge at sige.

Kort efter at jeg var kommet til egnen, hilste jeg på Peter Ørnebjerg fordi der var en reception på Rold Storkro, hvor man skulle sige goddag til den nye direktør. Ved den lejlighed kom kromanden fra Rebildhus, Frimuth Engelst, med Peter Ørnebjerg og hans bror, Jens. Jeg kan love for, at når man sagde goddag til Peter, så var det noget af en lap at få i hånden. Armene

var lange, som bøndernes var den gang, og dejlig vejrbitd og furet var han også. Og så talte han med et vidunderligt bredt himmerlandsk, som jeg ikke fattede et ord af.

Da jeg begyndte at interessere mig for egnen, sagde Frimuth Engelst, at jeg skulle gå op og snakke med Peter, men det turde jeg ikke, fordi jeg vidste, at jeg ikke kunne forstå, hvad han sagde. Men da der var gået en rum tid, så gik jeg alligevel en dag op til Peter og bankede på døren. Peter, der altid var meget høflig, kom frem i døren og sagde: ”Go`daw direktør Qviistorff, hva` vil du?”. Det sagde jeg så til ham, hvorefter han tog sine spidsnæsede træsko på og gik udenfor, hvor vi så satte os på to træstubbe fra to gamle bøgetræer. Og så begyndte han at fortælle. Jeg har ofte siden været oppe hos Peter, og hver gang sad vi ude på de to bøgestubbe, uanset om det regnede eller sneede eller var sol og sommer.

Jeg var blot ked af, at jeg aldrig fik lov til at komme ind og se Ørnebjerghuset. Jeg spurgte en dag Frimuth, hvorfor jeg mon ikke måtte komme ind og se den stue, som jeg havde hørt så meget om. Hertil sagde Frimuth: Jeg tror, det er fordi Peter er blevet så gammel, og at der så måske ikke er særligt rent, og det vil han ikke have, at du skal se. Vi kom dog derop en vinterdag, hvor Frimuth bare gik lige ind, og så fulgte jeg efter. Og nu så jeg den dejlige stue med petroleumslampen, der udsendte det der gule lys. Det *var* så kønt.

Peter var blevet gammel. Han skulle på hospitalet, hvor han da også døde 14 dage senere. Jeg var nede at besøge ham nytårsaften, og da sagde han noget, der undrede mig. For da jeg sagde farvel til ham, og jeg godt var klar over, at det var sidste gang, jeg så ham. Da sagde han: ”Qviistorff, vil du ikke gøre mig en tjeneste?”. Det ville jeg selvfølgelig gerne. ”Når jeg er død, vil du så ikke godt læse ’Grantræet’ af H.C. Andersen?, for grantræet, det er mig”. Det gjorde jeg selvfølgelig, men jeg kunne ikke forstå det. ’Grantræet’ er jo historien om det træ, der aldrig når det, som det gerne vil her i livet. Og for mig stod Peter som en åndsperson, som jeg mente, netop havde nået, hvad han ville i livet og havde fred med det. Han var en hædersmand. (Et smukt eftermæle, Helge, skribenten bliver lige rørt hver gang).

Helge fortæller nu om to andre ejendommelige tilfælde, hvor livet og døden ligeledes kom til at gå hånd i hånd.

Peter Ørnebjergs bror, Jens, vidste også meget om egnen. Han og jeg gik en dag i Rebild fra gård til gård, fra hus til hus, hvor Jens fortalte mig, hvem der havde boet der i gamle dage og hvordan, der havde set ud. Bagefter tog vi hjem for at spise lidt aftensmad og drikke et glas vin. Da Jens skulle hjem, tilbød jeg at køre ham, han boede nord for Gammel Skørping, men det ville han ikke, han ville cykle hjem. Det var et ejendommeligt tilfælde, at vi lige skulle gå tur denne dag, for næste dag døde Jens.

For 14 dage siden var jeg nede at tale med en gammel mand på 96 år. Han var fuldstændig klar, ja, imponerende klar i hovedet. (Per kan bevidne det, jeg har sendt ham udskriften af interviewet). Hans datter var der for at lave kaffe og smøre mad. Jeg fik meget at vide, som jeg ikke vidste i forvejen, men et par dage efter måtte jeg dog ringe til datteren, fordi der var noget, jeg skulle have nærmere at vide. Og så var det, hun sagde. Jeg er nødt til at give dig en kedelig meddelelse. Min far døde i nat.

Så I skal ikke bede mig om at interviewe nogen – det vil jeg ikke – det er slut.

Hermed var besøget ved Ørnebjerghuset også slut, og efter et par afsluttende bemærkninger går turen nu et kort stykke vej mod vest, indtil vi næste gang stopper op ved ”Hjejlestenen”. Det er måske lidt ejendommeligt, at der står en mindesten her ude i det bare ingenting, siger Helge. ”Hans Nikolaj Hansen 1917-1923”, står der på den, ligesom der også er indhugget et relief af en hjejle. Men det giver Helge anledning til at fortælle om kunstnerkolonien her på Ørnebjerg og nogle af de kunstnere, der havde andel i den. Da kolonien gik i opløsning i 1917 købte maleren Hans Nikolaj Hansen ejendommen tillige med hele det bakkemassiv, der hedder Ørnebjerg. Han var gennem sit ægteskab blevet en meget velhavende mand, således at han var i stand til at lade den gamle koloni rive ned, og i stedet lade bygge en pragtvilla med et stort atelier oppe på toppen.

Årsagen til at der også er indhugget en hjejle i stenen er, at hjejlen var Hans Nikolaj Hansens yndlingsfugl. Han malede ofte en hjejle med på sine billeder. Hjejlen var sikkert almindelig på Ørnebjerg på Hans Nikolaj Hansens tid, men det er den dog ikke mere nu hvor hele bakken er dækket af bøgeskov. Ørnebjergets hjejler lever dog alligevel videre på en måde, idet en del af Hans Nikolaj Hansens familie netop har taget navneforandring til Hjejle.

Vi går nu hen til ruinen af Ørnebjergehuset. Her kan man sagtens stadig fornemme, hvor stort et hus det engang har været. Familien på Sjælland har klandret mig for at skrive, at det var en pragtvilla, siger Helge. Set med rige sjællandske øjne var den måske heller ikke noget særligt, men her på stedet var det dog et ganske imponerende bygningsværk.

Der udspandt sig tillige et rigt kulturliv her i huset, idet landets kulturelite ofte besøgte Hans Nikolaj Hansen. Det drejede sig om kendte personligheder som Niels Bohr og statsminister Neergaard til grønlandsfarerne Knud Rasmussen, Eigil Knuth og Ebbe Munch. Det var dog ikke i særligt mange år, Hans Nikolaj Hansen fik fornøjelse af sin villa på Ørnebjerg, idet han døde allerede i 1923.

Jeg kan ikke huske, om det var 3. eller 4. maj i 1945 at huset brændte, fortsætter Helge. Men man kan godt se, at det har været et vidunderligt sted. Bag ved huset var der en skøn have, og man kan faktisk stadig se resterne af dens træer og buske stritte op mellem de store bøgetræer, som der jo ikke var der den gang.

Efter ligesom at have filosoferet lidt, siger Helge. Der er mange ting, der er brændt. Stakkels Frimuth Engelst måtte se, at hans Rebildhus brændte, at hans Rebild Park brændte, at hans Mosskov Pavillon brændte og at hans Cafeteria brændte. Safari brændte også, der er faktisk kun Vandrerhjemmet i Rebild tilbage, som Frimuth byggede som privathjem. Men han havde *ikke* noget at gøre med det selv, pointerer Helge for en sikkerheds skyld.

Det er nu blevet tiden for at søge tilbage til Rebild. Ruten er nogenlunde den samme som på udturen. Helge fører naturligvis an, men lige før vi skal krydse over Hulvejen overlader han pludselig turen til fmd. Det er der selvfølgelig en forklaring på.

Som nævnt i indledningen, ventede der nemlig en overraskelse i Rebild. Sagen er nemlig den, at det var den 10 gang, vi skulle holde juleafslutning på Røverstuen. Vor gode ven, Erik Eriksen havde allerede tidligt på året sagt, at så ville han give champagne til alle på husets regning. Der er jo så imidlertid sket det, at Vivian og Erik har solgt Røverstuen til deres kok, Peter Schnefeld. ”Nu kan du godt glemme alt om den champagne”, havde drillepinden Helge sagt flere gange. Men han skulle blive klogere. Thi et par dage før juleturen ringede Vivian og sagde. ”Kunne I ikke lægge turen op omkring Tophuset, så er der champagne i haven”. Og selvfølgelig ville vi da gerne tage imod Vivians og Eriks flotte tilbud. Af alle de steder vi har holdt til gennem vores 20 årige virke, Mosskov Pavillonen, Rebild Park, Roldhøj – og Røverstuen, har Røverstuen altså været vores hjemsted i halvdelen af tiden. Vi har haft et utroligt godt forhold til stedet og vi har følt os utroligt godt modtaget af værtsparret. Kort sagt, her har vi virkelig følt os hjemme.

Det var derfor til stor fornøjelse for fmd., at han fik lov til at føre et hold, der troede, at den udendørs del af turen var slut, op til Tophuset, hvor Vivian og Erik stod klar til at tage imod os. Det var således ikke bare til overraskelse, men også til glæde for vore medlemmer, at de på den måde kunne få lejlighed til både at sige tak og pænt farvel til vore to værter gennem de mange år. En tak, som også skal gælde for alle de Rold Skov-venner, som ikke lige kunne være med på denne tur. Tak skal I ha' fra os alle sammen.

Hermed var det så blevet tiden for 2. halvleg af dagens arrangement – afslutningen på Røverstuen, der forløb som vanligt, og dog en smule anderledes. Som altid, var der fra starten anrettet med sild og diverse tilbehør på bordene, men da der denne gang var længere tid inden buffeten var klar, benyttede Helge lejligheden til at fortælle, først generelt om Rold Skovs Venner og derefter noget om de enkelte bestyrelsesmedlemmer. Vi har jo gennem årene fået flere nye medlemmer, og ikke alle kan jo vide hvordan det hele er ’skruet sammen’.

Om driften af foreningen siger Helge. Alle betaler et x antal kroner for hver tur man går med. Det gælder også for bestyrelsen. De eneste som er fritaget er Pernille og Helge fordi de ikke har råd. Møderne foregår på skift hos bestyrelsesmedlemmerne, og det går ikke på Rold Skovs Venners regning, idet bestyrelsen betaler selv. Det er altid nogle inspirerende møder, og ingen stiller spørgsmål til formandens beretning. Det har en god forklaring, for den tager meget lang tid, men det er da dejligt at blive beriget.

Det er altså en forening, der er fuldstændig udemokratisk, slutter Helge og går herefter over til at præsentere de enkelte medlemmer af ledelsen.

Først vores edb-ansvarlige, også kaldet webmaster, **Lennart Greig** og han kone, **Jette**.

Lennart har lavet og vedligeholder vores hjemmeside i samarbejde med bestyrelsen. Han gør det så utroligt flot, og det endda uden at blive honoreret på nogen måde. Det er et meget stort aktiv for foreningen, at vi også kan være præsenteret udadtil på den måde.

Om **Carsten**: I bestyrelsen har vi jo vores benjamin, som desværre ikke er til stede i dag. Han hedder Carsten og hans kone hedder **Karin**. Når jeg siger, at han er vores benjamin, så er det fordi vi, som nogle meget gamle bestyrelsesmedlemmer, der ville lave denne forening, også tog ham med i bestyrelsen, fordi vi mente, at der måtte være et moderne og ungt islæt. Beklageligt nok, så tror jeg, at vi må erkende i dag, at han er blevet en gammel mand. Men Carsten er vores miljøminister og vores sportsminister. Det er ham, der sørger for at tilrettelægge, når vi skal på orienteringsløb eller køre cykelløb og den slags ting. Det er prisværdigt at skulle stå for foreningens gymnastiske udskejelser.

Om **Käthe**: Käthe er minister for vores social- og omsorgsministerium. Det er Käthe, der sørger for den moderlige afdeling af Rold Skovs Venner. Ser til, at vi har det godt. Sørger for, at fmd. og turlederen får en kop kaffe, og at der endda er sukker og fløde til turlederen. Hvis det ikke er nok, så er der Käthes mand **Anders**. Der er mange, der tror, at han er et russisk islæt pga. sit meget viltre hår. Men det er ikke tilfældet. Han er pæredansk. Anders er vores musiske minister, som i tilfælde af, at det er nødvendigt, både kan spille på det ene, andet og tredje instrument – incl. sækkepibe og *meget* professionelt.

Om **Birgit**: Dette er vores svar på 'Thorkild Livrem' og Lars Løkke Rasmussen. Der er bare den forskel på dem og Birgit, at de sviner med pengene. Det gør Birgit ikke. Birgit er vores skatmester, vores finansminister, og jeg kan godt love jer for, at der bliver ikke brugt én krone i denne forening, der ikke skal bruges, rigtigt. Og så er hun nidkær overfor, at de beslutninger, der blev taget helt fra foreningens start, også bliver overholdt. At de midler, der kommer ind, skal gå ubeskåret til medlemmerne. Du har gjort det så utroligt flot, og har lagt et stort arbejde i det som skatmester.

Om **Knud**: Nu bliver det svært. For vi har en generalsekretær, Knud Andersen. Knud er også vores udenrigsminister, forstået på den måde, at når Rold Skovs Venner skal til udlandet eller på en eller anden ø i det danske rige, så er det Knud, der står for arrangementet. Jeg vil lige sige, at det er så stor en opgave, at Knud ikke kan udføre den alene. Derfor er vores generalsekretær nødt til at have en sekretær. Jeg holder meget af dem begge to. Især af **Hanne**. Og Hanne og vores edb-ansvarlige har et utroligt samarbejde om at sørge for, at alle ved hvad der foregår i Rold Skovs Venner. Det klarer de fuldstændigt. Det skal siges, at det er udenrigsministeren, der beordrer dem til det.

Jeg synes, at det er så dejligt, at vi har en generalsekretær. Jeg må dog sige, at på ét punkt er jeg måske ikke så glad for det, fordi, det *kunne* måske godt være, at han en dag fandt på, at ville i folketinget. Der ville komme et aftrædelseshonorar, som vi ikke havde råd til. Jeg tror dog, at Knud er en så sindig mand, at foretrækker at være her i det jyske fremfor ovre i hovedstaden. Det er virkelig dem, der på mange måder holder sammen på dette foretagende. Det er prisværdigt, hvad de har gjort for Rold Skovs Venner.

Om **Hanne**: Hanne, jeg elsker dig! (I lige måde, svarer hun pudsigt nok tilbage). Ja, hvad er der egentlig at sige om dette? Det er svært, at skulle sige noget godt om Hanne uden at komme til at sige noget ufordelagtigt om hendes mand. Hanne, du kan ikke forestille dig, hvor meget de, der kender dig så godt, som vi gør, føler med dig, hvor stor pris vi sætter på dit utrolige talent for at sørge for, at vores formand altid er klar. Du gør virkelig et stykke arbejde, som er så storslået, at det trodser enhver beskrivelse. Desforuden så er du jo på en måde vores alle sammens mor, der sørger så godt for os med både det ene og det andet, og sammen med det yderligere moderlige ministerium giver Rold Skovs Venner æbleskiver og gløgg. Hanne du er en skat. Du er uvurderlig for denne forening, og ikke mindst gør du det så strålende for os, at vi har lært at leve med – , slutter Helge med et sigende blik hen på sin prygelknabe. Skal vi ikke give Hanne en stor hånd?

(Næste afsnit er skrevet nødtvungen af hensyn til referatet, og meget vel vidende, at det hele skal tages med et gran salt)

Om **Per**: Kære Per, nu da du er kommet ind i de voksnes rækker. Ja, vi har en vidunderlig formand – selvbestaltet. Men alligevel. Der kan ikke siges nok om den formand, fordi han er så utroligt god til Rold Skovs Venner. Han har været samlingspunkt, han har været fantastisk, jeg kan kun hylde ham, jeg kan kun rose ham. Turlederen føler sig måske en gang imellem en lille smule trådt på. Jeg ved ikke hvorfor, men han bruger enhver lejlighed til at nedgøre turlederen, som på sin vis gør hvad han kan, bestræber sig på at gøre det så godt som muligt, men må erkende, at det er ikke godt nok til formanden, men Gud ske tak og lov, så er turlederen af slavenatur, og finder sig i at blive pukket på, og trådt på. Men bortset fra det, så synes jeg, at formanden er fantastisk. Han er vort samlingspunkt, vort unikum.

Stakkels turleder! Den eneste, som det sådan set går ud over. Formanden er også begyndt at komme med sådan nogle underlige øgenavne, som han giver ham. Det seneste, som han er kommet med er – Over Clausen, kalder han ham. Jeg tror ikke, at det varer længe før han kalder ham Christoffer Columbus. Jeg vil gerne forklare jer hvorfor. Det er fordi, det er formandens opfattelse, og til hans meget store irritation, at de ture, som Hanne og generalsekretæren i samarbejde med Lennart Greig fortæller om på hjemmesider og i breve til medlemmerne, ikke altid udføres nøjagtigt som de står skrevet, idet turlederen ikke kan finde rundt i skoven, og så går han nogle andre veje. Det irriterer formanden, og det kan jeg sådan set godt forstå. Men som en fornuftig mand for nogen tid siden sagde om Christoffer Columbus, og det er derfor jeg tror, at han snart vil kalde turlederen for Christoffer Columbus. Han sagde om Christoffer Columbus: Da han skulle rejse, vidste han ikke, hvor han skulle hen. Da han kom dertil, vidste han ikke, hvor han var. Og da han kom hjem, vidste han ikke, hvor han havde været. Det svarer så nogenlunde til vores ture i Rold Skov.

Om **Pernille**: Den sidste, det er turlederens frue, som skal finde sig i, at turlederen efter hver eneste gang, vi har været ude at gå med Rold Skovs Venner, kommer bedrøvet og nedtrykt hjem efter at have været udsat alt det, som han har måttet leve med. Hun giver ham modet igen, og det synes jeg er prisværdigt og det skal du have mange tak for. Er der nogen jeg har glemt? siger Helge og føjer så til. Ja, **Freja**. Stakkels lille Freja, som er blevet opereret og må gå med en stor skærm på hovedet.

Jeg har glemt turlederen, siger Helge pludseligt. Nej, ham er der sgu ikke ret meget at fortælle om, føjer han selv til. NEJ, lyder det samstemmende fra fmd. mens alle spontant giver **Helge** en drønende klapsalve for hans særdeles muntre beskrivelse af Rold Skovs Venner og al deres væsen.

Et medlem siger yderligere til Helge. Vi er glade for at være med på de ture, som I arrangerer. Skulle det nu en dag blive rigtigt dårligt vejr, og vi ikke kan komme nogen steder, så mister vi ikke bare turen, men også den dialog, der er mellem dig og Per, den er f..... hele turen værd. Jeg synes også, at vi skal give en rigtig stor klapsalve til vores turleder og til vores minister for Rold Skov og Rebild Bakker. – Så det gjorde vi selvfølgelig nok engang.

Der breder sig nu, som altid, en munter snak blandt gæsterne i dette års julefrokost, men da der stadig var lidt tid til buffeten var klar, kunne fmd. ligeså godt benytte denne til at se tilbage på årets gang i Rold Skovs Venner.

Men, da han nu for engangs skyld havde fået ordet, ville han dog allerførst takke Helge for *den* store indsats, som *han* havde ydet for Rold Skovs Venner i den forgangne sæson. Ja, ikke bare i denne sæson, men nu i samfulde 20 år, det er *så* flot, at han har brugt søndag efter søndag til at gå tur med Rold Skovs Venner. Og så bare for et stykke chokolade som honorar. Men – som et sigende apropos til al hans snak om Christoffer Columbus, der [heller] ikke vidste, hvor han var – vi ville selvfølgelig gerne vise vores taknemmelighed ved at give ham en lille gave. Og – indrømmet – i år bestod denne tilfældigvis af en håndholdt gps, som gør, at man også kan finde vej i skoven. At vi så også har ødelagt al Helges snak om at han ikke kan finde vej, er jo bare ærgerligt. Men lad os nu se, man skal jo også lære at betjene en sådan fidus. Skal Rold Skovs Venner mon være prøveklud?

Som Helge selv så rigtigt sagde om at have baglandet i orden. Så er vi Rold Skov-venner også glade for Pernilles altid positive væremåde overfor foreningen. Det udtrykte vi helt konkret på den måde, at formandinden efterfølgende overrakte hende en flot (synes vi selv) dekoration til at pynte i det storekirkebjergske hjem julen over.

Om årets gang i Rold Skovs Venner, kan vi atter engang slå fast, at det har været en særdeles spændende og varieret sæson. Ud over vore traditionelle og elskede ture i Rold Skov, har vi oplevet at skulle trave i både Solbjerg- og Lounkærskovene. Den sidste endda under ledelse af skovfogeden selv. Og ikke mindst har vi i anledning af vores 20 års beståen været på en dejlig tur til Fur, som Hanne og Knud i samarbejde med Helge havde arrangeret. Vi siger tak for en god oplevelse til jer alle 3. Bare ærgerligt, at Pernille og Helge ikke kunne være med på turen. Ud over at se tilbage på den forgangne sæson, kunne vi slutte dette indlæg med at forberede vore medlemmer på nye oplevelser, idet vi allerede har arrangeret et besøg på Lille Vildmose Centret med en indlagt bustur til både Høstemark Skov og Portlandmosen.

Endelig var tiden kommet for det kulinariske, således at vennerne kunne få ro for al den snak og koncentrere sig om at nyde en ganske dejlig buffet. Men alt får jo en ende og traditionerne skal holdes. Selvom der ikke serveres risengrød, er det jo ikke en hindring for at uddele mandelgaver. I år bestod disse af fire eksemplarer af Helges store flotte Rold Skov-bog: Rold Skov – Danmarks største, idet vi har fået mange nye medlemmer, der ikke er så heldige at eje dette pragtværk. Lodtrækningen foregik på vanlig vis i form af 'omvendt lotteri' og som altid med Lissi Sørensen som lykkens gudinde.

Sluttelig kunne vi slutte en lang og dejlig dag over en kop kaffe med diverse oste og småkager som tilbehør. Snakken gik meget længe (vistnok længere end nogensinde før), og en tilfreds turledelse kunne se tilbage på en sæson, der endnu engang var gået overmåde godt. Vi holder på i 2008.

p.a.

Turledelse 2007:

Turleder: Helge V. Qvistorff, Store Kirkebjerg, Hedevej 40, 9575 Terndrup.

Kasserer: Birgit Eriksen, Harrildvej 30, Øster Hornum, 9530 Støvring.

Sekretærer: Hanne og Knud Andersen, Blomsterskrænten 23, 9400 Nørresundby.

Bestyrelsesmedlem: Carsten Skov, Moltkesvej 19, 9000 Aalborg.

Bestyrelsesmedlem: Käthe Larsen, Nibevej 220, Molbjerg, 9220 Nibe.

Webmaster: Lennart Greig, Klokkevej 17, Dall Villaby, 9230 Svenstrup J.

Formand: Per Andersen, Harlekinvej 7, 9000 Aalborg.

Tegning af
et egern.